کاڼي دل

په ژړا مې خندنه کوي

Ketabton.com

اظهار الله اظهار

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

Izhar is a poet of accurate vision. His observation is sharp and keen. His response to his surrounding is quick, and poetry is marked with liberty, variety and romance. The precision of words goes with the rationality of his genuine fiery thoughts. The ideas are new and fresh. Like Dr. Jonson, he believes that there is no royal road to success in literature. That is why his style is elegant, effective and graceful. There is clarity, order and restraint in his poetry. .... His poetry fills you with admiration and you feel your taste for poetry, is getting mature. Izhar's poetry is an untraditional form of poetry, in the sense that it contains freshness, maturity and a unique quality of sound and sense.

By:-
Sher Alam Shinwari
Daily Frontier Post,
Peshawar Pakistan.
Sunday, July 2, 2000

Izhar Ullah Izhar

Lecturer in Urdu
Islamia College Peshawar University
Phone: 240305

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاڼي د ګل په لاس کښې خوند نۀ کوي

اظهار الله اظهار

سنډيکېټ اف رائټرز (رجسټرډ) پېښور (پاکستان)

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اشاعت حق محفوظ دی

کتاب : کاڼي د ګل په لاس کښې خوندنه کوي
شاعر : اظهار الله اظهار
ټائټل : محمد فهيم انصاري
ترتيب : محمد اياز غزل، شکيل احمد ناياب
اهتمام : پروفيسر شوکت الله حسن، محمد داؤد کمال
پروف ريډنګ : نوشاد حکيم، پروفيسر سيد ايوب شاه
دويمه اشاعت : ۱۵ اګست ۲۰۰۰ء
پريس : انصاري پرنټنګ پريس محله جنګي پېښور
کتابت : ارشاد خان پښتو اکيډيمي پېښور
قيمت : سل روپۍ (۱۰۰)

رابطه

اظهار الله اظهار لکچرار اردو څانګه اسلاميه کالج
پېښور يونيورسټي
فون : ۲۴۰۳۰۵

انتساب

د هاغې دروند پلار په نامه چې وائي
" د محبت زخمونه لا ښکاره شي
پوهه چې څومره حجابونه راوړي "[1]

* * *

د خوږې مور بي بي په نوم چې وائي
زما دې هيڅ نهٔ دي پکار بچيه
رب دې ودان کړه زما هر څهٔ ته ئې

* * *

د خپل معصوم بچي حسان په نامه
چې زر تر زره د قرآن حافظ شي
او رب ترې جوړ کړي د اسلام مجاهد

---

[1] دا زما د والد صيب پروفيسر انعام الله جان قيس صاحب شعر دے چې د هغوي په شعري مجموعه "ژوندون که ښيلتون" کښې چاپ دے۔ اظهار

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هائیکو
تېروتنې او نیوکې

دَ هائیکو ساخت او هیئت څهٔ دے. کومو معروضي حالاتو او نفسیاتي عواملو زېږولې دہ. څهٔ تاریخ، ثقافتي او سماجي پس منظر لري او پښتو ادب ته کله، څنګه او له کومه راغلې دہ. ددې وضاحتونو بېخي ضرورت نهٔ دے پاتې شوے. ځکه چې اوس دَ دنیا دَ نورو ژبو او ادبیاتو نه قطعِ نظر دَ پښتو ژبې او ادب دَ سر نقادانو او ادیبانو هم په دې حوالې سره دومره ضروري مواد او اهم معلومات مخې ته راوړي دي چې دوباره ذکر به ئې لوستونکي دَ تکرار دَ بې خوندۍ او دَ نظر دَ ستوماني سره مخ کړي. کښې نو دې سلسله کښې زما مضمون چې زما دَ هائیکو ړومبۍ مجموعه "راته غوږ ونو کښې بنګړي شرنګوي" کښې چاپ شوے دے. بايد چې اولوستلے شي. او بیا په تېره تېره دَ ښاغلي محمد ایاز غزل صیب تفصیلي مقاله چې دَ هغوي دَ هائیکو په مجموعه "دَ ښائستونو دَ صحرا وړمې" کښې موجوده دہ

په دې حقله کښې کشالې هوارولې شي.

ځکه نو دلته زما مقصد دَ هائیکو په تیکنیک څهٔ تحقیقي مضمون یا مقاله لیکل نهٔ دي بلکې دَ هغې اختلافاتو سراسر هم نه بلکې سرسري شان جاج اخستل دي. چې دَ تېرې په مرسته او دَ هائیکو په غند نه کښې مخې ته راغلي دي. ممکنه دہ چې په دې لړ کښې زهٔ دَ هائیکو څهٔ فني او تیکنیکي اړخونه هم په ګوته کړم. ولې حیثیت به ئې دَ بحث دَ غوښتنې او موضوع دَ تقاضو نه زیات هیڅ هم نهٔ وي او زما دې خبرې سره به بېخي نهٔ متعارض کېږي چې ګني زما دا لیک په هائیکو باندې منضبط او مبسوط تحقیقي لیک نهٔ دے.

تر اوسه پورې چې دَ هائیکو په مخالفت کښې کوم لیکونه زما له نظره راتېر شوي دي هغو کښې سنجیده او غیر سنجیده هر دوه قسمه ذهني رویو برخه اخستې دہ. دې لړ کښې چې غیر اصولي او دَ هائیکو دَ صنف سره په حسد، عصبیت او بې علمۍ باندې مبني بې ځایه مخالفتونه په نظر راځي. هغه زهٔ دَ خپل بحث نه ځکه اوباسم چې داسې ذهني رویې دَ ژوند او ادب دَ غوښتنو نه صرف ځنډه دہ بلکې دَ نا اهلۍ دَ پېتو په څخه کښې دَ تېرې په اوږدو دَ توپک اېښودلو ناداني دہ او دَ تېرې سره دَ دښمنۍ کولو لارې هوارول دي.

البته دَ تېرې او هائیکو دَ تقابل په نتیجه کښې چې کوم اصولي اختلافات یا بنیادي اندېښنې مخې ته راغلي دي. باید

Scanned by CamScanner

چې حيانږه يې واخستلې شي. خو له هرڅه نه وړاندې زۀ ښاغليو ناقدينو ته فقط دومره ګذارش کول غواړم چې د کومو اعتراضونو مفصّل او مدلّل جوابونه ما په خپل مضمون "هايکو د پښتو ادب کمپيوټر" کښې ورکړي دي هغه دې لازمي او ولې او د تصفيه شوؤ اختلافاتو دې په بيا بيا بې ځايه ګردان نۀ کوي ګني نو اُو دې ښائي چې زۀ په خپلو انتقادي معروضاتو کښې په کوم کوم مقام تيندک شوے يا په کومو کومو ځايونو کښې تېر وتلے يم. زلمے نقاد ښاغلے ازاد اشنغرے صيب په دې باب کښې ليکي.

"راته غوږونو کښې ښکړې شرنګوي، نوم هم ښائسته او د ټائټل کټ اپ هم ښائسته .... د اکثرو ملګرو نه چې ماکومې تبصرې پړې ولوستې يا واورېدې د هغې په باب به زۀ څۀ ووايم، خو دا به ووايم چې که د اظهار د کتاب سر مقاله په غور ولوستے شي نو په دې کښې د دغو ښاغليو معترضينو د قانع کولو دپاره مواد شته."[1]

ما په خپل ذکر کړے شوي مضمون کښې دا حقيقت څرګند کړے وو چې:

"د ټپې شاعر ورک وي او د هايکو شاعر ژوندے او معلوم وي."[2]

لهٰذا ګڼو ناقدينو ددې خبرې په ترڅ کښې سنجيده او طنزيه

ردّ عمل ښکاره کړو. د مثال يو څو نمونې دا دي:

"جہاں تک اس بات کا تعلق ہے کہ ٹپہ شاعر کو مارتا ہے اور اسکو گمنامی کے اندھیروں میں دھکیلتا ہے جبکہ ہائیکو ایسا نہیں کرتا تو اس کا مختصر جواب یہ ہوگا کہ یہ تو ٹپے کی وسیع القلبی ہے جو فرد کی بجائے قوم کو زندگی بخشتی ہے۔"[3]

دويمه حواله:

"موږ خلق خو په نوم مړۀ يو او د ټپې د خالق نوم چاته نۀ وي معلوم نو د چا کار څۀ دے چې په ټپه خپل وخت خرابوي. ځنې خلق خو تر دې پورې وائي چې ټپه شاعر ورکوي او هايکو ئې را ژوندے کوي، مطلب دا چې د ژبې او ادب غم چا سره نشته صرف او صرف د خپل ځان غم په مخه کړي دي."[4]

د حيرانتيا خبره دا ده چې ګران تنقيد کوونکو ښاغليو اخر څنګه دا فرض کړه چې ګني اظهار الله اظهار په قامي ژوند کښې د ټپې د اهميت نه انکار کوي. د خبرې مطلب صرف او صرف دومره وُ چې هايکو په تخليقي سطح د فرد د انفراديت نفي نۀ کوي او خود نمائي چې د تخليق کار فطرت دے ورته هايکو کښې د تسکين موندلو زياتې موقعې په لاس ورځي ګني نو دغه معترضين دې پخپل ګريوان کښې سر دننه کړي او اُوري وائي که چرې د پښتو ژبې يو شاعر اديب پخپله نامه نظم نثر، غزل، هايکو، افسانه، ناول، خاکه، تکل وغيره ليکي نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه به کښې د پښتو د ادب پنګه او د پښتنو د اجتماعي ژوند سرمایه نهٔ شي تسلیمولے بلکې پښتانهٔ به ئې په دې سبب رد کوي چې دا اصناف له بهره راغلي دي ځکه نو دا دي خپلو خپلو علاقو او وطنونو ته واپس کړے شي که هر څو مره پکښې هم د پښتنو د تاریخ، ثقافت، تهذیب، رسمونو او د مذهبي، سماجي او نفسیاتي رویو انګازې ولې نهٔ راپورته کېږي. خدائے دې نهٔ کړي که چرې داسې اوشي نو د پښتو ادب په لمن کښې به اخر څهٔ پاتې شي. اخر کوم خوا خوږے پښتون به دا اوغواړي چې د پښتو ژبې جولۍ دې د ادب د دې رنګا رنګ اصنافو د سپړدو نه سپوره پاتې شي. اوس هر کله چې تخلیقي انفرادیت د ملي او اجتماعي شعور په سفر کښې برخه اخلي او د قامي ترقۍ په هلو ځلو کښې هم خپل ځانته حېثیت برقرار ساتي. نو بیا په دې کښې د اعتراض څهٔ ګنجائش دے دې باوجود چې په معلوم کېدلو یا نهٔ ورکېدلو او د خپل ځان غم په څخه اختو کښې د زمکې او اسمان فرق دے. لوستونکې دې اوس په خپله انصاف اوکړي چې د پښتو ژبې او ادب د ترقۍ غوښتونکي مناغلي معترېفین دي که اظهار الله اظهار.

راقم الحروف لیکلي وو

"هېچې صرف علاقائي یا پښتو ادب متاثره کړے دے هایکو په افاقي تناظر کښې د دنیا د هرې ژبې، ادب او طبقې سترګې ځان ته را اړولي دي."[٥]

د دې خبرې په ترڅ کښې مناغلے اسیر منګل لیکي:

"ٹپے نے صرف علاقائی یا پشتو ادب کو متاثر کیا ہے جبکہ ہائیکو کی عالمی پذیرائی ہوئی ہے۔ میرے خیال میں ٹپے کی جو عالمی پذیرائی ہوئی ہے وہ ایشیاء کے کسی اور صنف کو نصیب نہیں ہوئی۔ یہی وجہ ہے کہ انگریز مستشرقین نے زیادہ تحقیق ٹپے پر کی ہے اور اس صنف پر جامع کتابیں لکھ کر عالمی ادب سے اس صنف کو روشناس کیا ہے۔"[٦]

د ترجمې د فني لغزشونو نه قطع نظر د تعجب خبره دا ده چې د کوم اعتراض جواب مناغلي اسیر منګل کوي. هغه زما په مضمون کښې یو ځائے هم موجود نهٔ دے او نهٔ ما دا دعوې کړې ده چې ټپې ته په عالمي سطح توجه نهٔ ده شوې. مقصد مې دا وُ چې هایکو د دنیا په هره ژبه کښې رواج موندلے دے او هره ژبه کښې لیکلے کېږي او ټپه د بین المللي پېژندګلو باوجود صرف په پښتو، پنجابۍ یا هندکو کښې لیکلے شوې ده. او هغه هم د بنیادي ساختیاتي تبدیلو سره. اوس که زما دې خبرې سره مناغلے اسیر منګل اتفاق نهٔ دې نو بیا دې ماته په انګرېزۍ، اطالوي، فرانسیسۍ جرمني، روسۍ، چینۍ، فارسي، اردو او د دنیا نورو لویو او وړو ژبو کښې لیکلې شوې یو څو ټپې او ښائي ولې ددې

Scanned by CamScanner

برعکس هایکو د دنیا په هره ژبه کښې لیکل شوي دي
او لیکل کیږي. چې کوم مثالونه مې ذکر کړل - زما په خیال
ښاغلي اسیر منګل زما مضمون ته په پوره تناظر کښې د کتلو
ضرورت نه دے محسوس کړے او د خپلې خوښې مطابق
عبارتونه یې داسې وړاندې کړي چې د هغوی نه ناکلي شوي مقصد
ته یې تقویت رسېدلے.

ګران ښاغلي مشتاق مجروح په خپل مضمون "الف اینډ کو
هایکو کښې" په راقم الحروف د خپل خاص تنقید یو جیز عملي
کړے دے. لیکي:

"ژن الف اینډ کو میتو نوي هوم کښې زیږېدلي غني
هایکو د فحاشۍ اعلیٰ ترینې نمونې دي بلکې دا په ښه ډول د شوق
سره ویلے شو چې الف اینډ کو میتو نوي هوم کښې زیږېدلي
غني هایکو ته بیلو پرنټ ویل مناسب دي."

وړاندې لیکي:

"په شاهده کښې راغلي ده چې پښتو شاعرۍ کښې تر
اوسه د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا هم فحش ګوئي نه
ده کړې. واحد دا نو وارد صنف دے چې غني لیکوالو ته د
فحش ګوئي اجازه خاص کړې ده."

زه دا ویل نه غواړم چې ښاغلي مشتاق مجروح دې پخپله
اعلیٰ او ارفع ادبي لغې بانډې لږ غور اوکړي. بهر کیف په
ادب کښې فحش ګوئي واقعي چې د غندنې وړ اقدام دے د غه

رنګ د ادب د خپرې نظریې ته زیان ورسي. زه هم د داسې
رجحان مذمت کوم خو زما په خیال چې ښاغلي مشتاق مجروح
غني ته د فحش ګوئي نسبت کړے دے او بیا یې د ثبوت په
طور کومې نمونې وړاندې کړي دي په هغې کښې د ښکاره تېروتنو
ښکار شوے دے. زما مقصد هرګز د یو غلط رجحان وکالت
کول نه دي خو د حق او باطل ترمېنځه فرق نه کول راته
هم یو لوئے خیانت ښکاري.

درحقیقت فحش ګوئي یا فحش کاري د معاشرې د
اخلاقیاتو د چوکاټ نه د وتلو او د حد د ماتولو لوئے
جرم دے. چې د هوس ناکۍ، شهوت پرستۍ او عصمت
فروشۍ ښکاره بلنې پکښې د انسان نه د ښه سوچ او
ښکلي لارې خطا کوي او په سرې سترګې تورزوي. بېشکه
د داسې رجحان خلاف نه صرف قلمي جهاد پکار دے بلکې
داسې حال کښې توره وهل زیات مناسب دي البته که دغې
عناصرو په مرسته په یوه بې ضرره پیرایه کښې د ژوند
ترجماني اوښودلے شي. یا د معاشرې بربنډو او لغړو خونه
پکښې په داسې هنر اوښودلے شي چې پکښې د لذت پرستۍ
نه برعکس د کراهت او نفرت تصور او تصویر راښکاره کېږي
نو دا به فحش لیکنې نه بلکې د اصلاحي ادب په زمره کښې
راځي. ځکه چې د یو شي غلط او سم استعمال د هغې د ښه او
بد فیصله کوي. اوس که یو نفس پرست "بهشتي زېور" ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوک شاستر وائي نو په دې کښې به قصور دَچا وي لهٰذا دوه څيزونه په دې سلسله کښې ډېر اهم دي يو موضوع او بل موضوع ته اپروچ - اوس که يو بنهٔ خيال ته غلط اپروچ اوشي نو ښهٔ خيال به په دې سبب ندٔغندلے کېږي چې کښې ناروا اپروچ ورته اوکړے شو بلکې دَغلطو اندازو سر غوځول به عېن انصاف وي۔

ښاغلي مشتاق مجروح چې دَ راقم الحروف په کومو هائيکو باندې دَ فحش گوئي تهمت لګولے دے دَ نمونې په ډول ترې يو دوه هائيکو وړاندې کېږي۔

وادهٔ کښې پام کوه ناوخته نهٔ کړې
چې استعمال کښې ئې اوبهٔ نهٔ راځي
نو دَ کوهي ټولې چينې اوچې شي

زهٔ نهٔ پوهېږم چې آخر کوم داخلي انتشار ښاغلے دې لې بحثي ته را اوپاروچې نقل کړے شوې هائيکو کښې فحاشي ده - چې نه ئې لفظياتو کښې دَ هوسناکۍ څهٔ ترغيب شته او نهٔ ئې معنیٰ دَ شهوانيت چغلي خوري البته څرګنده پکښې دَ خاتم الانبياء صلی الله عليه وسلم دَ وينا دا مفهوم دے چې بچے دې بالغ شي نو وادهٔ ورله اوکړه - ځکه چې زما په خيال ورستو ترې ګڼې پېچيدګۍ هم پېدا کېدے شي۔

بله هائيکو :-

کورنې له سر راوړهٔ ناداني ګڼي
ګړک چې دَ کوهي چرګې نهٔ ماتېږي
ورله په پوزه کښې بنړه ورکوي

چې پکښې دَ جرم او سزا قانوني اړخ په تمثيلي انداز کښې وړاندې شوے دے او دا حکمت پکښې بيان شوے دے چې په بچو پړې نهٔ دي ستول پکار ګڼي نو مازغهٔ ئې خرابېدے شي۔ خو ښاغلي مشتاق ته پکښې ښکاره فحاشي ښکاري اوس دې دوستو ښکي چغېله اووائي چې فحاشي زما په هائيکو کښې ده که ده دَ ښاغلي معترض په ذهن کښې۔

بعض تقديس که زما په هائيکو کښې دَ جماليات حيا نو دَ ادراک او اظهار سره سره دَ فحاشۍ عناصر په لاشعوري توګه هم راغلي وي نو استغفرالله خدائے ته ئې دې توبه وي۔ بلکې زهٔ دَ دا رنګ هائيکو دَ Disone کولو اعلان کوم۔

البته دَ ښاغلي مشتاق مجروح صيب دا دعویٰ بېخي بې ځايه ده۔ چې ګني په پښتو کښې دَ فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا فحاشي نه ده خوره کړې مګر هائيکو کښې دا سې کېږي۔

زهٔ پوښتنه کوم چې آيا خوشحال خان خټک بابا فلمي شاعر وُ او که نه ، که جواب ئې نفي کښې وي نو بيا دَ هغوي په شاعرۍ کښې چې کومې ناروا شوخۍ او اميزشونه دي تر کومه پورې ئې ښاغلے ډيفينډ Defend کولے شي۔

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهمه خبره دا ده چې ښاغلے مشتاق چې د ټپې د پاکدامنۍ نه صرف قائل دے. بلکې وکالت ئې هم کوي زما په خیال یا خو ګني هغوي فقط نفس ګټې او برګزیده ټپې اورېدلې او لوستلې دي او یا ګني د ټپې فحاشي ورته فحاشي نهٔ ښکاري.

د نقل کفر، کفر نه باشد په مصداق د ښاغلي په خدمت کښې دا څو ټپې وړاندې کېږي ددې صراحت سره چې دا چرته اخوا دېخوا ټپې هم نهٔ دي بلکې د پښتو ژبې مشهورې او معروفې ټپې دي چې مستندو مطبوعه ټپو کښې شمېرلې کېږي.

یا قربانې :

په ما دې خپله نغاره کړه
ورکه غرمه شه چې شُملو له به درتلمه
، چې خوله مې اخلې بسم الله کړه
پېریان پرې ناست دي اثرې به شي مېنه
، اسمان له ستورو غاړه ورکړه
ماله بې ننګه اشنا غېږ نهٔ راکوینه
، سورے سورے په ګوټو راشې
چې پرهارونه دې ګنډم خوله درکومه

دا د رشو نه چونګ دے. هیله لرم چې ښاغلي مشتاق سره به ددې ټپو په صفایه کښې ګني تاویلات او توجیهات وي ګني نو دا به مني چې په پښتو ژبه کښې صرف فلسي

شاعرانو فحش ګویي نهٔ ده کړې بلکه د پښتو ژبې کلاسک او کلاسیکي دواړه قسمه شاعرانو ته د دغه اعزاز پټکے په سر دے. او دا چې ټپه هم د فحاشۍ د زد نه بچ نهٔ ده پاتې شوې.

اصل کښې جمالیات او فحاشي د یو تصویر دوه جدا جدا اړخونه دي څو مبحج ئې یوه ده یعنې جنس. اوس که د جنس صحت مند اړخ واخستلے شي. نو د جمال احساس به پیدا کېږي او که نه رنځور اړخ ئې موضوع جوړه شي نو فحاشي به ترې سازېږي - دغه وجه ده چې د جذباتو په غورځنګ کښې ځنې وخت په دواړو کښې د امتیاز کرښه رابښکل ګرانه شي. په داسې نازکو مرحلو کښې ذهن د هر قسمه الائش نه بچ ساتل پکار وي ګني نو داسې حالتونه به راپېدا کېږي لکه چې ښاغلے معترض ورسره مخ شوے دے.

د ائي اېنړ کو هایکو لیکونکے ښاغلے مشتاق دا هم لیکي:

" زموږ د پښتو نوو لیکونکیو د هایکو طرف ته مخه کړې ده او پکار هم ده د هغې وجه ډاکټر اسرار صلحب دا بیانوي چې په پښتو کښې زموږ متقدمینو دومره څهٔ وېلي دي چې اوسنو لیکونکیو ته ئې څهٔ پرېښې نهٔ دي نو ځکه دوي په دې نو وارد صنف کښې د لیکلو کوشش نه کوي خو هغه ورسره دا هم وائي چې هایکو لیکونکي ما ته ټول سایکو ښکاري زما یو بل ملګرے وائي چې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره یې ولې دَ ادبي اصنافو قات راغلے دے چې
اوس دَ جاپاني صنف نه کار اخستے کېږي. چاربېته
مړه شوې ده، رباعي نښته، قصیدې ختمې دي
پکار ده چې زمونږ شاعران دغه خپل اصناف را
ژوندي کړي او که خامخا په دې اصنافو کښې طبع
ازمائي نهٔ شي کولے نو دَ پښتو خالص خپل صنف
ټپه چې دَ هائیکو نه مختصره هم ده په هغې کښې
دې طبع ازمائي کوي."[٩]

زهٔ خپله هم دا غواړم چې ټپه دې او لیکلے شي خو په دې کښې څوک څهٔ کولے شي چې اوس نوے کُول دَ ټپې په مقابله کښې دَ هائیکو تخلیق له زیاته ترجیح ورکوي. لهٰذا پکار دي چې ددې عمل په ورستو دې نفسیاتي عواملو او دَ عصري غوښتنو ته پام ور اوګرځولے شي او بیا دا چې لوے تحریکونه په مخالفتونو نهٔ مري بلکې نوره وده او زور موي.

بحر کیف دَ ښاغلي مضمون نګار دَ حوالې ددې ییک نه قدم په قدم دَ هائیکو صنف سره دَ هغوي دَ لاشعور هغه پټ عناد راڅرګندېږي چې دَ 'انۍ اینه کو لیکلو باعث او محرک ګرځېدلے دے. بیا هم ښاغلي مجروح چې دَ محترم ډاکټر اسرار په حواله کومې خبرې کړي دي زهٔ پرې اعتماد کوم اوس هغوي پوهه شه او ښاغلے ډاکټر اسرار. البته دا خبره چې نو وارد صنف هائیکو ته دَ نوو لیکونکیو ټولګه څه

شوې ده. چې متقدمینو ورته دَ وسُلو دپاره هېڅ نهٔ دي پرېښي اصولاً غلطه او غیر تحقیقي ده او ددې حقیقت منلو نه سترګې پټول دي. چې ګنې دَ هر دور دَ ادب خپلې تقاضې اسلوب، ډکشن، نفسیات، حوالې او غوښتنې وي.

نن چې په ادب کښې دَ علامت، سرّیلزم، ترقي پسندې ډاډا ازم، تجریدیت او ازاد خیال دَ تلازي وغیره کوم فکري او ټیکنیکي تحریکونه راپورته شوي دي. او شعري او نثري ادب ئې کومې ارتقاء او ارتفاع سره مخ کړے دے متقدمینو دَ هغې خوب هم نهٔ وُ لیدلے او دَ هغوي دَ خیال په حاشیه کښې هم چرته دغه امکانات نهٔ بربښېدل زهٔ دا منم چې زمونږه کلاسیکي شاعرانو پښتو ادب ته مستقل او پاخهٔ بنیادونه وربخښلي دي او راتلونکي کُول ته لارې اسانې کړي دي خو دا دعوٰی چې ګنې دَ شعر او ادب دَ ارتقاء سفر هغوي دَ موضوع او فن په اعتبار داسې کمال ته اورسوو چې بل چا ته ئې پکښې هېڅ نهٔ دي پرېښي زیاتے او سینه زوري ده.

ډاکټر صیب زمانه زیات په دې خبره پوه دے چې نن او پرون کښې فرق وي نن چې دنیا دَ کومو پېښو سره مخ ده او کوم نوي نوي علوم او فنون په کښې متعارف کېږي یا کوم سائنسي ایجادونه او تجربې پکښې کېږي هغه دَ متقدمینو زمانه کښې چرته وے او چونکې ادب ماضي سره سره دَ

Scanned by CamScanner

عصري او زماني پېښو په نبض ګوتې ږدي. لهذا عصري پېښې به د تخلیقي زړه چاودون د مرحلو نه خامخا تېرېږي او محض د متقدمینو په ادبي کارنامو به انحصار نه کوي. ګنې نو په معاشره کښې به د ادب افادیت ختم شي. اوس که چرې د ډاکټر صیب په خبره څوک ایمان راوړي نو پښتو ادب به یو ګام هم وړاندې لاړ نه شي او یو نه ختمېدونکے جمود به ئې په اعصابو لکه د خپسې ناست وي. دا حقیقت هم دے چې داسې سوچونو پښتو ادب ته لوے زیان وررسولے دے.

د بناغلي ډاکټر اسرار ددې نیم پخته اعتراض یو بل اړخ دا هم دے چې نوي لیکوال هایکو څکه لیکي چې ګنې د بړه نه د نظم د نورو اصنافو دروازې بندې کړې شوې دي. دا خبره هم بې تحقیقه او د مشاهدې خلاف ده څکه چې نن سبا کوم نمائنده هایکو لیکونکي شاعران دي هغوي د غزل، ازاد او معرّا نظم او ګڼ شمېره ادبي اصنافو په حواله نه صرف پېژندګلو لري بلکې ادبي دنیا کښې منلے شوي او مستند دي مثلاً ریاض تسنیم، محمد ایاز غزل، شکیل احمد نایاب عامر ګمایانے، جنرال عبدالصمد مومند، نجیب الله عامر زبیر حسرت او راقم الحروف پخپله هم چې شعري مجموعه "سترګو کښې خوب د ګودر پاتې نشو" ئې د چاچا کریم بخش د کال ۱۹۹۶ء د ورمېنې انعام مستحقه ګرځېدلې ده.

پاتې شو د ګران بناغلي ډاکټر اسرار دا اعتراض چې د هایکو لیکوال ټول سایکو دي. نو دا د هایکو تخلیق کوونکیو د ذهني او نفسي کیفیتونو نه سراسر د بې علمۍ ثبوت دے او د هغې بهتان طرازۍ یوه کړۍ ده چې د هایکو خندونکي ئې وخت په وخت په څه نه څه شکل کښې کوي. زه منم چې بناغلے ډاکټر صیب د ایم. بي. بي. ایس ډګرۍ ترلاسه کړې ده او سیکاټري د ایم. بي. بي. ایس په نصاب کښې یو څانګه ده خو دا هم حقیقت کښې چې بناغلي ډاکټر اسرار صیب چرته هم پروفیشنل سایکاټرسټ نه پاتې شوے. بلکې د ملازمت دوران کښې او د ریټائرمنټ اخستلو نه پس د یو ناکامه کوشش نه وروستو ئې چرته عام پریکټس هم نه دے کړے او نه د هایکو د رنځورانو د هغوي نه د علاج کولو څه شهادت په لاس راغلي نو بیا اخر څنګه د هغوي ددې خیالي تشخیص سره اتفاق وکړے شي چې هایکو لیکونکي ټول سایکو دي اوس که بناغلے د ادب په دې تخلیقي صنف کښې ځان له د ځاے پیدا کولو خواهش لرونکیو ته په دغه سبب دا ناروا نسبت کوي نو بیا خو د ادب د هر صنف سره تړلي د قلم خاوندان د دغه اعتراض په زد کښې راځي څکه چې علت او سبب ئې یو او مشترک دے. او که چرې بناغلے د هایکو سره د سایکو د قافیې د سمون په وجه مزاح پیدا کول غواړي نو زه هم په ادب ورته زه دا وېل غواړم چې اوس عموماً د مزاح

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیدا کولو دغه وسیله اوټ آف فیشن گڼل کېږي او ما لفرض
که د مزاح پیدا کولو دغه استدلال خپل کړے شي نو ممکنه ده
چې څوک دا هم اووائي چې د غزل لیکونکي خجل وي د تکل لیکونکي
ول اله وي او د ټپې خالق گېډي وي علی هـذالقیاس ولې دا
به د مزاح پیدا کولو ډېره پېزوتې حربه او وسیله وي
او هغه مزاح چې مبنې په نیغه د یو انسان یا د یوې طبقې
جذبات او احساسات زخمي کوي، د ادب د اعلی او رفیع
منصب سره هېڅ سمون نه لري.

تر څو پورې چې د الی اینا کو هائیکو د مضمون نگار
بناغلي مشتاق مجروح د یو بل ملگري ددې احتیاج تعلق
دے چې کښې چاربېته، قصیده، رباعي او ټپه څه مړه
شوي خو نه دي چې لیکونکي جاپاني صنف هائیکو لیکي.
ډېرې ځایه په دې د چې یو هائیکو لیکونکي هم دا نه
دي وېلي چې څوک دې په گوته شوي دغې اصنافو کښې
طبع ازمائي نه کوي ددې اعتراض نوعیت بېخي داسې دے لکه
چې څوک اووائي چې لوبغاړي دې کرکټ، هاکي، جمناسټک او
سکواش وغېره نه کوي. بلکې ددې په ځاے دې کُشتي
مېرغې کباډي او گولي ډنډه وغېره کول شروع کړي چې
چرته روایت ئې ختم نه شي. بله لویه د افسوس خبره دا
ده چې د "هذا ماکنزتم" غونډې د ضخیم تحقیقي کتاب
لیکونکے بناغلے مشتاق چې د کوم ملگري په حواله خبره کړې

وه. نو د هغه هېڅ نوم، ادبي حېثیت او درک ئې نه دے په
گوته کړے چې د تحقیقي اصولو خلاف او ادبي دیانت نه
تېښته ده. زما په خیال دغه رنگ بناغلي مشتاق مجروح د
یو فرضي کردار په خوله کښې خپله ژبه ایښې ده او په
پوې تراشلې شوې مجسمه کښې ئې د هائیکو خلاف خپل
ذاتي جذبات وراچنې کړیا دي خو سره څه اووائي زموږ
قامي مزاج داسې جوړ شوے دے چې سوږ مړي را ژوندي
کوو او ژوندي وژنو.

پروفیسر بناغلے داور خان داؤد په خپل یو مضمون کښې
د هائیکو او ټپې د هیئت د اختلاف په حقله لیکي:

"ځنې محققین د ټپې د هائیکو سره نزدې تعلق
په گوته کوي خو که وکتے شي نو بنیادي لحاظ
سره دې دواړو کښې د هیئت په لحاظ ډېر زیات
فرق دے. هائیکو د جاپاني ادب یو مشهور صنف
دے. لکه د ټپې ددې د خصوصیت او مقبولیت
راز هم ددې په اختصار او جامعیت کښې دے
خو هائیکو کښې صرف درې مصرعې وي. رومبۍ
مصرعه کښې پنځه، دویمه کښې اووه او درېمه
کښې پنځه صوتي اهنگونه وي یعنې دا ټول نظم
اوولس صوتي اهنگونه لري. رومبۍ او درېمه
مصرعه ئې برابره او هم قافیه او دویمه یا منځنۍ

Scanned by CamScanner

يې د دوو صوتي اهنګونو هومره د دوي مثله
اوږده وي يعنې هايکو د هيئت او موضوع دواړو
په لحاظ د مخصوصو شرائطو پابنده وي.
د هايکو د صوتي اهنګ نظام د بحرِ متقادب
د وي ارکانو مطابق کېږي شي

فعلن فعلن فع	=	۵	
فعلن فعلن فعلن فع	=	۷	۱۷
فعلن فعلن فع	=	۵	

خو ددې برعکس د ټپې د دوو مصرعو د صوتي
اهنګونو يا ملي اوازونو ترتيب په دې ډول دے

۹ + ۱۳ = ۲۲ ځل

د پروفيسر صيب فرمودات په سرسري توګه خو ډېرې
نيمګړتياګانې په کښې محسوسيږي او يو ځاے نيم کښې په
کښې د تحقيقي سپړنې خلاف د سهولت احساس هم پټ
پښتو نه کوي ددې نه علاوه د هغوي د حوالې دا ييک يو فني
تيندک سره هم مخ شوے دے.

معلوميږي دا چې پروفيسر صيب د هايکو هيئتي
اډلون بدلون ساختياتي تبديلۍ او ټيکنيکي ارتقاء په
نظر کښې نهٔ ده ساتلې کنې نو هايکو به يې د اوولسو[۱۷] چپو
او ۵ - ۷ - ۵ د ترتيب په حکمي او حتمي تقسيم کښې نهٔ
راوستله يا دا هم ممکنه ده چې دې سلسله کښې پروفيسر صيب

بعضې رجعت پسندانه ادبي ذهنيت لري چې د هايکو د صنف
نه د يو خاص مکتبهٔ فکر تړلے شوي قيود او حدود نه
پورته کول غواړي. کنې نو د جاپان درېمې هايکو ليکونکي
باشو او ورستو ناقدينو چې ماسولو کاشيکي په کښې
اهم دے. دغه ترتيب حرفِ آخر نهٔ دے ګڼلے او بيا په عالمي
ادب کښې د يوې مصرعې، دوو مصرعو او درې مصرعو هايکو
ليکلو تجربې هم شوې دي. کېدے شي پروفيسر صيب ته هغه
د التفات قابلې نه وي ښکاره شوې ولې بيا يې هم وضاحت
لازمي ښکار ؤ.

بهرحال پروفيسر صيب چې د هايکو دپاره د بحرِ متقادب
د ارکانو کوم ترتيب منلے دے او په مثال کښې يې د همايون صياد
صيب کومه هايکو وړاندې کړې ده. دواړو کښې هيڅ تړون
او نسبت نشته، هايکو په پښتو ژبه کښې ده چې د رزميه
اوزانو دغې قسمونو سره هم اهنګي نهٔ لري او مطلق د
بحر متقارب په ښودلي شوي بحر نهٔ مقطع کېږي ځکه
چې د پښتو ژبې او هايکو ځانته يو مزاج دے او د هغې
په دغه تجويز شوي بحر باندې بيخي تقطيع نهٔ کېږي.
هايکو ده.

همدرد يې نوم دے
په مينه نهٔ پوهېږي
ساده ماشوم دے

(c) ketabton.com: The Digital Library

بله اهم خبره دا ده چې فعلن فعلن فع په اصل کښې
پنځه نه بلکې شپږ ارکان یا اصوات لري فع په دوو حرکاتو
ادا نه لري البته چونکې په فع کښې د فني اصطلاح تر مخه
سبب خفیف دے نو په ځنې موقعو پکښې یو حرکت
او غورځیږي خو همېشه داسې نهٔ وي اوس که څوک د
پروفیسر صېب په ګوته کړے شوي دغه اهنګونه راجمع
کړي نو شمېر به ئې اووښ[۲۰] نه بلکې شل وي۔ ددې ټول بحث
مقصد دا دے چې پښتو هایکو د غیر فطري قدغنونه په
غار کښې دیکه کول نهٔ دي پکار۔ اوس که څوک په دغه
جاپاني ساخت کښې هایکو لیکي که په متوازي الاضلاع
هئیت کښې که مردف او مقفٰی هایکو لیکي که ازادې او
معرا هایکو پابندي پرې نهٔ دي لګول پکار ځکه چې پښتو
ژبه یوه داسې ژبه ده چې د وسیع المشربۍ او وسیع القلبۍ
یا وصف غیر فطري اصنافو او هئیتونو له په زړهٔ کښې
ځر ته هم ځائے نهٔ ورکوي لهٰذا د هایکو هغه ساخت او
هئیت به پاتې کیږي چې پکښې د پښتو ژبې د مزاج رعایت
او ساتلے شي که څوک ورسره اتفاق کوي که اختلاف۔

ښاغلے پریشان داوُدزے لیکي:

"د ښاغلي اظهار دا هایکو مې ځکه د درې مصرعه ایزو
نظمونو په نامه یادې کړې چې دلته هم په هره یوه هایکو
کښې یو پوره مضمون ځائے شوے دے"[۲۱]

زهٔ منم چې د ژوند او ادب په حقله د ښاغلي پریشان
یو ځانګړے نقطهٔ نظر دے۔ بیا هم د هغوي د منقوله رائے
نه ددې غلط فهمۍ خوریږو اندېښنه ده چې ګنې په
هایکو کښې پوره مضمون نهٔ بیانېږي بلکې هایکو د نیمګړو
مضمونونو یو ټوټه او ورک تصویر وي۔ ممکنه ده چې د
هغوي دا خیال نهٔ وي خو په لیک کښې ئې دې طرف ته د
پام ګرځولو ښکاره احتمال موجود دے په دې موقعه به
دا خبره کول هم بې ځایه نهٔ وي چې ګنې د هایکو بنیادي
طور سره د فطرت د مصورۍ او تصویر کشۍ نه عبارت
دے دا حقیقت دے چې د نن هایکو ګنې ارتقائي مرحلې
تر سره کړې دي او د فطرت د ښائسته منظرونو د تصویر
کارۍ نه علاوه ئې د انسان د داخلي کیفیاتو او لاشعورانهٔ
انځورونه هم رانښکلي دي او د ابهام او وضاحت له امتزاجه
ئې داسې ګڼ اړخیزو نفسیاتي حالتونو نه پرده پورته
کړې ده چې تخلیقي امکاناتو ئې د سائنسي تجربو لارې پرانستلې
دي او داسې هله کیږي چې په هایکو کښې د یو پوره
مضمون یا د موضوع وارهٔ غوښتنې په فني چابکدستۍ
سره هم اهنګ کړے شي۔ لهٰذا یوې ښهٔ هایکو کښې د
مضمون د نیمګړتیا خیال سره اتفاق نهٔ شي کېدے۔

پاتې شوه د ښاغلي پریشان صېب دا خبره چې هایکو
ته درې مصرعه ایز نظمونه وائي نو په دې سلسله کښې

Scanned by CamScanner

عرض دے چې هس درې مصرعه ایز نظم هایکو نهٔ وي ځکه چې دَ هایکو خپل داسې ساختیاتي کړهٔ وړهٔ نفسیاتي ماهیتونه تېکنیکي غوښتنې او داخلي اړخونه دي چې عام درې مصرعه ایز نظمونه يې په اسانه نهٔ شي زغملے.

دَ مېرمنې سلمٰی شاهین خیال دے چې هغوي ټپه واوري نو دا اطمینان ورته اوشي چې خبره سرته اورسېده خو دَ هایکو دَ اورېدو نه پس ورته داسې محسوسېږي چې څه خبره لا پاتې ده او یو قسم دَ تندې او تشنګۍ احساس ورته کېږي.[13]

چونکې مېرمنې سلمٰی شاهین دَ روهي سندرو سلسله کښې په پښتو ټپې راټولولو کښې بلا وخت صرف کړے دے او دغه رنګ دغې خوږ اولسي صنف سره يې نوره هم زیاته وابستګي او تړون پیدا شوے دے ځکه ورته داسې احساس کېږي. کېدے شي که هغوي دَ هایکو دوستو له هم دې خپل قیمتي وخت ورکړے نو دَ تندې او نیمګړتیا احساس به ورته بیا نهٔ کېږي او دَ هایکو په سلسله کښې به دَ خپل زوره موقف نه لاس په سر شي. ځکه چې کوم څیزونه عموماً په عادتونو کښې راشي نو بیا زیات اپیل کوي.

بله دا چې دَ هایکو تېکنیک هم څهٔ دا رنګې دے چې ځنې سلسلې شعوري طور سره دَ ایهام، ابهام یا اخفا په

ورشل پرېږدي چې دَ دوستو نکي ذهن پخپله دغو سلسلو کړیو خپلو کښې راپیو ځائے کړي البته دا رعایت پکښې لازمي ساتي چې څهٔ داسې کلېدي توري یا نکتې پکښې پرېږدي چې په تصویر جوړولو کښې مرستیالي ثابتې شي. او دَ مضمون دَ نیمګړتیا احساس په ورستو اوتمبوي.

په دې لړ کښې دا خبره هم کېدے شي چې ځنې اصنافو ته دَ ځنې خلقو زیات میلان او رجحان وي نو که چا ته داسې محسوسېږي نو څهٔ دَ فکرمندۍ خبره نهٔ ده او نهٔ یو صنف ته دَ زیاتو ورماتېدو نه دا ثابتېږي ګنې چې هغه دې خامخا مافوق الاصناف اوګرځي. هغه که ټپه وي که هایکو.

ښاغلي رحمت شاه سائل صیب دَ ښاغلي اسماعیل ګوهر په شعري مجموعه مُسکا (چې دَ پښتو ژبې اولنۍ دَ هایکو مجموعه ده) دَ هایکو دَ صنف خلاف خپل کوم خیالات څرګند کړي دي. دَ هغې لب لباب دا دے چې ګنې اسمٰعیل ګوهر خپل ګڼ شاعرانه خیالات په دغه پېرایه کښې ضائع کړيدي.

دَ حیرانتیا خبره دا ده چې ښاغلي سائل اخر دا ځکه منلې دي چې ګنې تخلیقي روح دَ یو مخصوص ظاهري کالبوت پابند او محتاج وي او که دَ یو معلوم هیئت په چوکاټ کښې تخلیقي جذبه خپل اظهار اونکړي یا له ځان سره دَ رائج اصنافو نه بیل څهٔ شکل راوړي نو خپل افادیت به اوبائیلي. حل

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

د مسائل سبب خپل ذاتي تاثر خو کېدے شي خو منلے شوے حقيقت دا دے چې هر روح د خدائے په قدرت د جوسې خوښه او انتخاب پخپله کوي نو معقوله خبره دا ده چې هر تخليقي روح دې د خپل نوع فطري امتزاج ته پرېښودلے شي ګني نو مصنوعي اختلاط به ئې له برمه او غورځوي. مقصد دا هم نه دے چې فني حکمت عملي نه دې کار ته اخستے کېږي. بهرحال که يو تخليقي غورځنګ د هائيکو پيرايه کښې ځان ښکاره کول غواړي او جبراً ئې څوک د غزل چاربيتي يا ټپې فارم يا سانچې ته اړول غواړي نو داسې غير فطري او خطرناک به وي لکه چې د معمول خلاف ماشوم ته له څه ضرورت نه په لوئے اپرېشن پيدا کولو له ترجيح ورکړے شي.

تخليقي جوهر خو د ملغلرې په مثال دے. هغه که هره پيرايه او هر چرته وي خپل قدر او قيمت نه ورکوي. البته د جوهري د نظر موجودګي پکښې بنيادي شرط دے. مشرانو وئيلي دي چې لعل په ايرو کښې نه پټېږي ځکه زه دا دعوٰی کوم چې د اختلافاتو او مخالفتونو اېرې به د هائيکو لعل کله هم پټ نکړے شي خو شرط پکښې دا دے چې د هائيکو په ورستو د يو لوئے تخليقي روح انګازې راپورته کېږي. ورسره دا خبره هم زياتوم چې هائيکو شاعرانه خيالات نه ضائع کوي. بلکې بقا او دوام ورته وربخښي. که داسې نه وه نو د مسائل سبب

د تنقيد نه پس به چا هم هائيکو نه وه ليکلې خو ثابته شوه چې د خيال لوړوالے، د جذبې افاقيت، د ژبې د نزاکت ادراک او شعور او د تخليق د زړه چاودون څړيکې که په هر صنف کښې وي د خپلې لارې خنډونه پخپله لرې کوي او بيا دا هم ده چې سپرلے خو د خپلو وارو رنګونو په سبب سپرلے وي اوس که څوک وائي چې د ګلاب د ګل ونې دې په هر ګل کښې پيدا شي ګني نو ټول ګلونه به د خپلو همه نکهتونو باوجود ضائع يا ورک شي نو څومره بې ځايه به وي.

محترم ښاغلے اباسين يوسفزے چې په خپلې شعري مجموعې "غورځنګونو" کښې ئې د خولې د خوند د بدلولو دپاره هم يوې ټپې قدرې له ځائے نه دے ورکړے خو بيا هم د ټپې د مدافعينو په صف کښې او درېدل غواړي (اګرچې زما په خيال ټپه دومره قوي صنف دے چې د چا د هيڅ قسمه د دفاع څه حاجت ورته نشته)

ښاغلے د ورځپاڼه مشرق پېښور په يو کالم کښې د "ہائے کیوں" د سرخط لاندې د هائيکو خلاف په داسې استهزائي پيرايه کښې خپلې وسوسې څرګندوي. ليکي:

" ہائیکو کی مٹھاس سے بھی انکار نہیں .... لیکن پشتو عوامی ادب میں اس سے زیادہ شگفتہ روح پرور اور پُرمغز صنفِ سخن ٹپہ موجود ہے۔ ٹپے کے مختصر ترین پیرائے میں جس

(c) ketabton.com: The Digital Library

قدر تغزل ہے وہ ہائیکو کی قسمت میں کہاں ۔ ٹپہ پختون جبلت ، ذات اور فطرت کا سچا ترجمان ہے ۔ ٹپے اور ہائیکو میں فنی اعتبار سے تمیز یہ ہے کہ ہائیکو میں تین مصرعے ہوتے ہیں اور ٹپے کی خوبی یہ ہے کہ اس میں تین کے بجائے دو مختصر مصرعے ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتے ہیں ۔۔۔۔۔۔۔۔ اور فیثاغورث کے نزدیک ۲ کا ہندسہ تخلیق کی علامت ہے اس بناء پر دو مصرعے ٹپے کو سہ مصرعی ہائیکو سے طلاق دینا عقلمندی نہیں ۔"[۱۳]

زما په خیال بناغلي اباسین ته ددې خبرې علم ضرور پکار وُ چې د اصنافو د بقاء په ورستو یو زوراور تخلیقي قوت موجود وي او کله چې هم یو صنف د تخلیقي جوهر نه عاري شي هغه که ټپه، چاربیته ، قصیده او هائیکو وغیره هر صنف وي بیا خپل وجود برقرار نهٔ شي ساتلے او س که د یو پښتون شاعر تخلیقي زور په ټپه کښې ژوند راپیدا کولے شي نو هم د هغې شاعر د تخلیقي قوت نه به اخر بیا ولې په هائیکو کښې ساه اوخي ـ ددې باوجود چې هیڅ تخلیقي جبر او غیر فطري قدغن پرې هم نهٔ وي لګولے شوے ـ بهر کیف زهٔ بناغلي اباسین ته داسې کُنې شمیرم چې په ګوته کولے شم چې هیڅ ادبي ښکلا او عوامي کشش پکښې نشته اګر چې څوک به ورته هم د ټپې وسلو نه انکار اونکړي . او س که محض د ټپې پیرایه د تفوق معیار ګڼلے کیدے نو داسې به

ولې کیدل ـ مقصد دا چې د تخلیق جوهري قوتونو د ادب په هره څانګه کښې د ځان ښکاره کولو توان لري ـ او س که څوک نمر په ګوته پټول غواړي نو څوک به ورته اخر څهٔ اووائي ـ

بناغلي اباسین په ټپه کښې د تغزّل د موجودګۍ دعویٰ هم کوي چې مناسب نهٔ ده. په اصل کښې تغزّل د غزل سره تړلے وصف دے لکه چې څرنګ په رباعي کښې تربّع په تشبیب کښې تشبّب او عقل سره د تعقّل نسبت وي ـ هم دغه رنګ په غزل کښې تغزل وي او س که بناغلي اباسین دا نهٔ وېل غوښتل چې په ټپه کښې تبب یا ټپبّب وي نو بنهٔ په سهولت ئې دا و ېلے شو چې په ټپه کښې بې انتها خوږ والے او شعریت وي ـ ممکنه ده چې د بناغلي اباسین په دې حقله خپل څهٔ ځانته منطق وي. هسې څوک که څوک تغزل ثابتول غواړي ـ نو په کاڼي هوا ، چینه ، اواز ، ځواني او مینه وغیره وغیره کښې به ئې هم ثابت کړي ولې هیڅ علمي او فني اعتبار به ورته نصیب نهٔ شي. بهر حال د بناغلي دې خبرې سره خو قطعاً اتفاق نهٔ شي کیدے چې د هائیکو دې ارو مرو درې مصرعې وي ـ باید چې هغوئي د هائیکو هیئتي ارتقاء په نظر کښې ساتلې وه ـ بله د تعجب خبره بناغلے اباسین دا کوي چې " ٹپہ ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتا ہے ۔" کیدے شي چې د بحرونو نه د بناغلي مراد د ټپې سیلابونه یا چپې وي ولې د اردو ژبې روزمره او محاوره خو ددې جملې څهٔ بل تعبیر وړاندې کوي او دا غلط فهمي

(c) ketabton.com: The Digital Library

تړي را پیدا کېږي چې کښې یوه ټپه په کښو. عروضو کښې
لیکلې کېږي نو پکار دي چې بناغلې په دا قسمه جملو نظر ثاني
ضرور کړي. بناغلې دا هم وائي چې په ټپه کښې دوه مختصرې
مصرعې وي خو زما د معلوماتو مطابق په ټپه کښې د
یا قربان نه علاوه یوه نیمه مصرعه وي - بیا که هم
بناغلې اباسین په خپله خبره اودرېږي او وائي چې نیمه
مصرعه هم پوره مصرعه وي نو بیا به دا سره دا هم مني
چې ټپې کښې د یا قربانه سره درې مصرعې وي. د مختصر
لنډي مختصر او د وېړي مختصر مصرعې په معکوس ترتیب سره. ولې
دا دعوی به هغه رنګ باطله وي لکه د دوو مختصرو مصرعو
د ټپې دعوی.

بناغلي اباسین د فیثاغورث په حواله د ۲ (دوو) هندسه
تخلیقي کړېلې ده. او د هغې بې ځایه اطلاق ئې په شعري اصنافو
کړے دے. اوس خدائے دې نکړي که چرې دا خبره او منلے
شي نو پښتانه به د خپلو کښو شعري او نثري اصنافو نه
لاسونه اووینځي. بناغلې دا هم وائي چې ټپې له په هایکو
طلاق ورکول عقلمندي نه ده خو سوال دا را پیدا کېږي
چې اخر هایکو ته د ټپې مېړه یا خاوند ویل کومه
هوښیاري ده ځکه چې د طلاق د استعمال حق د لارې لاروي
ته نه وي حاصل. بله اهمه خبره په دې سلسله کښې دا
ده چې اباسین صیب د تنقید په جوش کښې دا هم هېر کړي

دي چې هایکو غریبه خو مؤنث ده او د پښتنو په اسلامي
سیمه کښې ښځو ته د طلاق حق نه وي حاصل. او بیا ټپه
خپله هم صنفِ نازک دے خو ممکنه ده چې دې لړ کښې
بناغلي اباسین څه خفیه قانون سازي کړې وي. آیا دا داسې
خبرونه دا نه ثابتېږي چې د ټپې په مینه کښې ځنې بناغلي
هم د ټپې پښې را کاږي چې د سړي پرې زړه خوږ شي.

ګران بناغلې اباسین خپل کالم کښې وړاندې لیکي؛

"ہائیکو کی گاڑی تین پہیوں سے چلتی ہے۔ جس کو ہم دوسرے
لفظوں میں رکشہ بھی کہہ سکتے ہیں۔ رکشہ بمشکل تمام تین سنگل
سواریوں کا متحمل ہو سکتا ہے .... ٹپے کی مثال موٹر
سائیکل کی ہے جس پر بہ یک وقت تین سے زیادہ افراد بھی
سفر کر سکتے ہیں .... موٹر سائیکل رکشے کی نسبت
زیادہ ہوا دار اور تیز رفتار بھی ہوتا ہے .... ہائیکو
ٹپے کے ہاں مہمان ضرور ہے مگر اسکو گھر کا مالک نہیں بنایا
جا سکتا۔ ٹپے سے انتہائی قربت کے باوجود نہ تو یہ ٹپے کا
نعم البدل ہو سکتی ہے اور نہ ٹپے کے ہوتے ہوئے یہ اپنا
وجود منوانے کے قابل لگتی ہے۔"[14]

زۀ منم چې تشبیهه چرته هم ثانوي وي خو اباسین صیب
چې د شعري اصنافو د تقابل دپاره کومه غیر ادبي او عامیانه
تشبیهه راوړې ده. سنجیده ذهنونه به یې ضرور بد
وائي. خاصکر په تشبیهه کښې چې د متعلقاتو کومه سلسله

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرانستلې شوې ده یا کومه تمثیلي پیرایه خپله کړې شوې ده د تفصیلاتو باوجود بې ځایه او ناقصه ده. خو که چرې لږ ساعت له ورسره اتفاق هم اوکړے شي نو ښاغلے اباسین به دا حقیقتونه څنګه په شا تمبوي چې د رکشې سفر د موټر سائیکل د سفر نه زیات محفوظ او د عزت جوګه وي. ځکه چې رکشه کښې د پردې پوره پوره انتظام وي او دا صفتونه په موټر سائیکل کښې نشته. ښاغلے اباسین وائي چې په موټر سائیکل د دریو نه زیاتې سورلۍ هم سفر کولے شي. او رکشه کښې دا ګنجائش موجود نهٔ وي. خو ښاغلے دې ماته دا اووائي چې اخر داسې کوم ضرورت دے چې په موټر سائیکل د دریو نه زیات کسان سوروي او که چرې داسې هم اوشي نو ایا خلقو ته به هغه کسان ښوني یا کم از کم اداره ګرد نهٔ ښکاري؟ زما په خیال د وکالت د ډګرۍ تر لاسه کولو نه پس ښاغلي ته دا علم ضرور پکار وُ چې په موټر سائیکل د ګنجائش نه زیات تنان سوربدل یو قانوني جرم دے خو ښکاري دا چې په داسې مثالونو وړاندې کولو ښاغلے اباسین ټپه چالاني کول غواړي. چې زهٔ ورسره اختلاف کوم.

محترم ښاغلے اباسین دا هم وائي چې هایکو د ټپې کره مېلمنه ده. او مېلمانهٔ څوک د کور مالکان نشي جوړولے زما په خیال داسې سوچ نهٔ صرف تنګ نظري ده بلکې

د پښتنو د تاریخ، تهذیب او د روایاتونه هم د لاعلمۍ ثبوت دے. ځکه چې پښتنو کره که د سر دښمن هم پناه واخلي نو پښتانهٔ ئې په خپله توره او په خپله وینه حفاظت کوي هم دغه مزاج د پښتو ژبې دے چې یو ځل کوم صنف خپل کړي نو بیا ئې نهٔ پردي کوي. او س که بالفرض ټپه هایکو د کور مالکه جوړه کړي نو دا خو به د ټپې اعلیٰ ظرفي وي او دغه رنګ په ټپه نوره هم د قدر وړ اوګرځوي. حالانکې حقیقت دا دے چې د هایکو وجود د ټپې دپاره پیراسائټ Parasite نهٔ دے. بلکې هایکو د جهد للبقاء په سفر کښې ځان له نوي نوي منزلونه لټوي. چې د ځنې استثنائي صورتونو نه یو اړخ ته ټپې سره هیڅ مشابهت او مماثلت نهٔ لري بلکې د ماډرن سنسبلټي او جدید حیاتو په حواله هایکو د ټپې نه څو قدمه وړاندې روانه ده. ځکه خو د ښاغلي اباسین دا ضد هم بېخي بې ځایه دے چې ګنې د ټپې په موجودګۍ کښې هایکو خپل ځان ژوندے نهٔ شي ساتلے په دې حقله د ښاغلي زبیر حسرت دا تجزیه د لوستلو جوګه ده. لیکي:-

"څهٔ موده وړاندې زمونږ پښتو لیکونکیو ډرګه
"څریکه" "ترائیلې" او هایکو غوندې نوؤ
صنفونو باندې خپله طبع ازمائي شروع کړې

Scanned by CamScanner

ده. او خپلې کلهمې توانائي پرې صرف کوي لګيا دي.
دغو اصنافو کښې "څريکه" او "ترايئلې داسې ؤ
چې خپل وجود کښې د توانائي د فقدان له سببه
ئې ځ په وړاندې سفر جاري ونهٔ ساتلے شو
او لا ئې په سر کښې پوښې نهٔ ده وهلې چې
خپل منطقي انجام يا طبعي مرګ سره مخامخ شو
يو ځې "هائيکو" داسې تيز او تُند جاپاني صنف
دُ چې په پښتنه خاوره کښې ئې خپلې جرړې
مضبوطې کړې........ دا جاپانے صنف د خپل
مخصوص مزاج، طرز او کړهٔ وړهٔ حامل وو. ولې
ددې په ځانګو کښې پښتنو شاعرانو د پښتون
بوټې قلمونه ونګول او نن دغه بوټے وده کوي
او د ېوې تنه ورې وېې شکل اخلي. د پښتنو
سترګو ته ئې داسې رنګا رنګ ګلونه سپړدي دي
چې ښائست او سينګار ته ئې سترګې برېښي."[15]

ښاغلے اباسين په خپل کالم کښې يو عجيبه خبره دا
هم کوي. ليکي:

" میں ادب کے ادنیٰ مفتی کی حیثیت سے یہ فتویٰ جاری کر رہا
ہوں کہ پشتو ادب میں ٹپہ کے ہوتے ہوئے ہائیکو کی بدعت
کی چنداں ضرورت نہیں۔"[16]

ګران ښاغلے دلته يو وارې بيا تيندک شوے دے. ځکه چې

اول خو په ادب کښې د مفتيانو د سره جواز نهٔ راپيدا کيږي
ادب څهٔ شريعت کوړتې خو نهٔ دے او که چرې د ښاغلي دا
ارمان وي چې ګنې هغه دې د ادب دربے مفتي او منلے شي نو
بيا پکار نهٔ وه چې ځان ته ئې د ادنیٰ مفتي نسبت کړے وے
ځکه چې دغه رنګ انکسار او افتخار دواړه راټولے کيږي
او دا عمل اجتماع ضدين ګڼلے کيږي - دا حقيقت دے چې د
اعلیٰ د تلازمې او د علم د وصف نه سيوا مفتي مفتي کېدے
نهٔ شي - ممکنه ده د مفتي اعظم د منصب په وجه ښاغلے
ددغې غلط فهمۍ ښکار شوے وي او دغه رنګ ترې د ادنیٰ
مفتي دا بې لارې کوونکې اصطلاح سرزد شوې وي - بيا هم ښاغلي
ته دا پته لګېدل پکار وه چې د ادنیٰ مفتي د نسبت سره فتویٰ
د منلو او حجت قابله نه پاتې کيږي. خو زما په خيال ګران
ښاغلے اباسين لوستونکو ته دا وېل غواړي چې ما هر څه
فرمائيلي دي يا زهٔ چې هر څه فرمايم - هيڅوک ئې هم او نهٔ
مني. يا دا هم کېدے شي چې ښاغلي اباسين د ادنیٰ او مفتي
ادبي مشوره ورکوونکي ته د ادنیٰ مفتي تاثر ورکوي.
والله اعلم بالصواب.

بيا هم زهٔ نهٔ پوهيږم چې ښاغلے اباسين هائيکو ته
بدعت په کوم خيال وئيلي دي ځکه چې د تخليق عمل يو
مقدس او سپېځلے عمل دے. او هر کله چې هائيکو د تخليقي زړهٔ
چاودون را زېږېدلے يو ژوندے شعري صنف او ګرځېدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو بیا ولې ښاغلي اباسین چې خپله هم د لفظ د حرمت منونکے دے دا ناروا خبرې کوي خو داسې ښکاري چې په کوم ښاغلي د بدعت معنی په سم ډول نه ده منکشفه شوې او د تفهیم په سلسله کښې د ذهني انقباض او عدم سهولت ښکار شوے دے.

د ساهو لیکوالو د غونډې پنځم اپریل ۲۰۰۷ زږم د روداد تر مخه ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک صیب دا سوال را اوچت کړو چې لکه ځنګه چې په موسیقۍ کښې خپله ځانته یوه پېژندګلو لري آیا هایکو هم په پښتو موسیقۍ کښې ځانته یو داسې پېژندګلو او ځانګړے آهنګ راپیدا کولے شي او که نه.

د ښاغلي ډاکټر صیب په خدمت کښې عرض دے چې موسیقي او ادب دواړه ځان ځانته ځانګړي دي - عموماً هنرمندان او نقادان د موسیقۍ شمار په لطیفو فنونو کښې نه کوي. او ثانوي حیثیت ورله ورکوي. نو اوس که چرې هایکو د موسیقۍ په زیر و بم نغمه نغمه نه شي نو بیا هم د هغې په ادبي مقام کښې هیڅ کمے نه راځي. دویمه خبره دا ده چې هایکو هم غنائیت، لے، آهنګ او ردهم لري نو هیڅ وجه نشته چې سازونو سره دې هم آهنګي پیدا نه کړي په دې سلسلې کښې د ښاغلي محمد ایاز غزل او ښاغلي شکیل نایاب هایکو د مثال په طور وړاندې کېدے شي چې

د زړه راښکونکي موسیقۍ د نشیب و فراز سره ئې راز و نیاز کړے دے.

د ذکر شوي روداد مطابق ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک دا خیال هم ښکاره کړو چې هایکو په پښتو کښې ځکه خوښېږي او مقبولیت ئې بیا موندلے دے چې په پښتو اولسي ادب کښې ددې سره تره دونکے صنف شته. اوس تحقیق پکار دے چې هایکو پښتو ادب ته د جاپان نه راغلي ده که نه جاپاني ادب ته د پښتو ژبې نه ورغلې ده. ولې ښاغلي قلندر مومند ددې خیال سره اتفاق اونکړو او څرګنده ئې کړه چې هایکو د جاپان یو معروف او منلے شوے شعري صنف دے. لهذا نه دې پکار چې موږ دې د هر راتلونکي صنف جرړې په خپله خاوره کښې د لټول ضد اوکړو. او بیا په داسې صورت کښې چې هیڅ قرینه پرې دلالت هم نه کوي. زما په خیال د ښاغلي قلندر مومند رائې په دې لړ کښې بېخي درسته ده. ځکه چې هایکو د جاپان د اوږد نظم هائي کائي نه په تجرباتي بنیادونو رابېله کړې شوې ده. که چرې دا وو منلے شي چې د هایکو جرړې په هائي کائي کښې دي نه چې د پښتو په اولسي ادب کښې نو مناسب به وي ولې بیا هم که په دې سلسله کښې څوک تحقیق کول غواړي نو قدغن پرې نه دے ګټول پکار. ممکنه ده چې دغه رنګ کښې انکشافات مخې ته راشي.

Scanned by CamScanner

زه منم چې د ټپې غند نه کول خپلې تهذیبي او ثقافتي جرړې غوڅول دي. یو باشعوره فرد به هم داسې نه وي چې داسې به اوغواړي خو زه دا هم نه غواړم چې هایکو دې د پښتنو په مېلمه دوسته سیمه کې له څه جرمه تهمتې او بې له څه ګناه سنګسار کړے شي. اول زما خیال دُ چې د هایکو او ټپې موازنه او مقابله غیر فطري ده - بیا مې سوچ اوکړو که چرته په دې بهانه د پښتو تنقید جولۍ د بېش بها ملغلرو نه ډکېدے شي نو قباحت په کښې نشته. چونکې د هایکو په فني او فکري ارتقا ما په خپل مضمون" د پښتو ادب کمپیوټر هایکو "کښې تفصیلي خبرې کړې دي نو بې ځایه به نه وي که د پښتو ټپې په حقله هم څه اووایم.

دا حقیقت دے چې د ټپې کښې توصیفي ارخونه شته خو ځنې خویونه ئې داسې هم دي چې د تجربې او ارتقا ښځې توان نه لري او په ذهنونو یوه ستړې کوونکې خاموشي خورَوي. د مثال په طور هره ټپه د" یا قربان "یا "لکه زار" نه شروع کېږي چې د لوستونکي یا اورېدونکي په وینه کښې د یکسانیت زهر خورَوي. او ددې ډانګورو د ملاتړه بغېر یوقدم هم وړاندې نشي تلے. البته ځنې پوهان" یا قربان " د ټپې لازمي جز ونه مني. بحرتقدیر ددې نزاعي ارخ نه یو طرفته دومره خبره دا ده چې ټولې ټپې په یو

واحد، متعین او معلوم وزن او اهنګ کښې وي او په هېڅ حال کښې د خپلو ټاکلي شوو اوازونو دائره یا حصار نه شي ماتولے. او د خپلو سرونو له جادو نه نشي راوتلے. چې زما په خیال د ترکیب یو رنځ دے.

ښاغلي پروفیسر داور خان داوُد لیکي:

" د ټپې خپل یو مخصوص او محسوس هیئت Form بحر یا اهنګ (Rhythm) دے چې په یوه نیمه مصرعه کښې یو ډېر اوږد او طویل مفهوم بیانوي"

نه پوهېږم چې ښاغلي داوُد صیب د یوې نیمې مصرعې په ذکر کښې " یا قربان " په څه مصلحت نظر انداز کوي. بحر نوع زه منم چې په معنوي اعتبار ټپه په کوزه کښې د سمندر بندولو اعجاز دے خو دا هم حقیقت دے که یوه ډېره ښائسته پېغله هم وي او یو رنګ جامه اغوستل ئې وظیفه کړې وي نو د ظاهري لباس یکسانیت به ئې د ښائست د کتو ارخونه نه د ذوق او دلچسپۍ سترګې بل ارخ ته واړوي اوس که هم هغه پېغله د وخت د تقاضو مطابق د نوي فېشن معقول او رنګا رنګ جامې واغوندي نو د ژوند څومره سپړلي به ئې ښکلا کانو ته ټکول په لاس اودرېدل غوره کړي. نو باید چې د هایکو منکرین او مخالفین د اصولي مباحثو نه قطع نظر خپل قیمتي وختونه بې ځایه د ټپې په وکالت او د هایکو په مخالفت کښې نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ضائع کوي. بلکې ټپه دې د نوؤ، مناسب تجربو سره اشنا
کړي او داسې هیئتي، داخلي او خارجي تجربې دې په کښې
اوکړي چې د فکري رفعت سره سره یکښې په هیئتي او
ساختیاتي سطح هم دا صنف د تنوع سره مخ شي. خو دا کار
ډېر ریاضت، لوړ سوچ او هنرمندانه جرأت غواړي. کېدے
شي چې ځنې پوهاند دا هم اووائي چې د هیئتي تجربو او تنوع
دا عمل به د ټپې پېژندګلو ورکه کړي. دا هم ممکنه ده
چې یو نقاد خوله راپورته کړي چې د ټپې خپل خاص او
معلومه وضع د ټپې د بقا او استحکام ضمانت دے او دا چې
دا خاص رنګ په ذوق او ذهن ښخې د ستوماني لرې نهٔ
راولي خو زما په خیال په دې ماډرن ایج کښې به دا قسم
خیالات محض یو جذباتي رد عمل وي یا د عادي نشئي
د اضطراب کوکه به ورته وېل زیاته ښهٔ وي. ما ته
پته ده چې کاڼے په ځائے پروت وي نو دروند وي خو
هوښیاران دا هم وائي چې اوبهٔ په ځائے اودرېږي نو
ډسلو شي او بیا تخلیقي اصناف د کاڼي د جمود خاصیت نه،
بلکې د اوبو د رواني او تحرک د خویونه په خپلو ژوندي
اوسي. ځکه زهٔ غواړم چې په ساختیاتي اعتبار هم په ټپه
کښې د بدلون مناسب تحریکونه لاتلل پکار دي. ددې
وضاحت سره چې دا به د ټپې د ارتقا ضمني وي نه چې د
ټپې د انقطاع. اوکه چرې دغه تجربې د ټپې د روح سره

متصادم نهٔ وي. نو لازماً به خپلې ښې مضبوطې کړي.
ګني نو په بل صورت کښې به ئې ادب پخپله د نامقبولیت
فیصله واوروي.

دا هم حقیقت دے چې ځنې نوي شاعرانو په ټپه
نهٔ صرف تضمین کړے دے بلکې ورله ئې د یو مستقل صنفي
شکل ورکولو هلې ځلې هم کړي دي. ښاغلي سعید ګوهر ددغې
فارم او هیئت تعارف، په دې ډول کوي.

"دا د ټپې د ړومبۍ مصرعې نه شروع شي او
په دریمه مصرعه ختم شي. ددې منځ تر منځه شپږ
نورې مصرعې چې د ټپې مضمون سره تعلق لري
هم وي. اول شعر ئې د ټپې د اولنۍ مصرعې سره
هم قافیه وي. د دوېم شعر دواړه مصرعې ئې
خپلو کښې هم قافیه وي. دا ددې صنف اوله
برخه ده. ددې وزن د ټپې د ړومبۍ مصرعې
مطابق وي. دې نه پس دوېمه برخه کښې څلور
مصرعې سره د ټپې د آخرې مصرعې وي. دا
دواړه د ټپې د مصرعې سره مترادف او هم قافیه
وي ددې وزن هم هغه وي چې د ټپې د آخرې
مصرعې دے."[18]

مثلاً:

Scanned by CamScanner

انډېښنې مه کوه جانانه
دا خو دې باسي له جهانه
دا به دې کور جوړ کړي په زړه کښې
ستا د ګوګل په ښاریه کښې
ځان ترې ساته بچې اوږده لرې لاسونه
کړي به خازه ستا د رخسار تازه ګلونه
ځکه خو وایم چې ډېر مه کوه غمونه
انډېښنو خوار کړل تر شودو سپین بشرونه

لوستونکي دې پخپله فیصله اوکړي چې په دې تجربه کښې ټپې د محبوبې د قلا صورت اختیار کړے دے او که نه. او دا هم چې دې شکل ته تجربه ویل پکار هم دي. زما په خیال دې عمل د یو نوزایېده صنف د تعارف په قربان ګاه ټپه قرباني کړې ده. ځکه چې په ښودلې شوي صورت کښې په ټپه کښې د داخلي تجربې او هیئتي تنوع هېڅ نمونې په لاس نه راځي او د ټپې خپل شناخت پکښې هم ورکېږي. (لهذا تجربه محض د تجربې دپاره نه ده پکار بلکې د یو صنف د پرمختګ خیال پکښې ساتل لازمي پکار دي.)

هم دغه حال د ښاغلي سهېل خټک د مجموعې ټپه ایز هم دے د مستقل عنواناتو تر لاندې ازاد نظمونه لیکلے شوي دي او اخري دوه مصرعې ئې د ټپې ورمبو مصرعو سره په قافیو کښې تړلې دي او بیا ئې د یوې ټپې په ترون

نظم سرته رسولے دے چې د نظم نقطه عروج یا کلائکس ورته ویلے شي. خو متاسفانه زه به دا اووایم چې د ښاغلي سهېل خټک ټپېز هم د ټپې په ستړکې کښې هېڅ ارتعاش نه دے راوستلے.

دغه رنګ ښاغلي راج ولي شاه خټک هم په ټپه کښې د تجربې په خیال تر خپله حده کوششونه کړي دي. خو دا کوششونه هم کم او زیات د ښاغلي سهېل خټک د ټپېز سره مماثل دي.

اوس که زه دا اووایم چې دا ټولې هلې ځلې د ټپې د هیئتي تجربې نه دي بلکې په ازاد نظم کښې د ټپې د پیوندکارۍ او قلم لګولو هڅې دي نو زیات موزون به ځکه وي. چې په داسې واړه صورتونو کښې د ټپې په قدیم فارم باندې هېڅ ارتقائي اثر نه دے غورځېدلے بلکې د نورو ګنړو لنډو او اوږدو مصرعو امېزش د هغې جامعیت او اختصار ته هم نقصان وررسولے دے. لهذا دې سلسله کښې داسې تجربې پکار دي چې د ټپې د مزاج تکمله خو وي ولې د ټپې د فطري او فني غوښتنو او خورو ورو امکاناتو دائره نه ماتوي یعنې ساختاني ارتقا دې د ټپې د فضائي سرحدونو نه بهر نه اوځي چې د انقطاع حد پرې جاري کړي. مطلب دا چې ټپه دې د خپلو کړو وړو مطابق ځان ته د نوي ادبي تحریکونو رنګا

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

رنګ جامې ضرور اغوندي. خو د لباس دپاره دې خپل وجود نه نسو تنګ کوي. هیله لرم چې لوستونکي به زما په اشاره پوهه شوي وي.

بهرحال د خپلې موضوع نه د یو خاص قسم ګرېز او څنګه کولو نه پس بېرته واپس راځم. او لوستونکو نه پوښتنه کوم چې دا بحث چې تېره شو دا هایکو بنه نه ده. د تپې په موجودګۍ کښې د هایکو د تخلیق جواز نشته یا هایکو زمونږ د خاورې سره هېڅ خپلوي نه لري. ایا دا بحثونه پښتو ژبې او ادب ته څه فائده ورسولې شي. او د هایکو په راتلو پښتو ادب ته اخر کوم زیان او تاوان وررسېدلې دې.

زه دا خبره منم چې هایکو د پښتنو د خاورې نه رازېږېدلې شعري صنف نه دې خو ولې که یو بهرنې صنف د پښتون د تهذیب او کلچر د ارتقا او احیا ذمه په خپل سر واخلي او بیا په ایمانداری سره ئې خدمت کوي نو د پښتنو عدالت به ورله دغې خدمت ګذاری دا سزا ورکوي چې د سر غوڅولو فیصله ئې صادره کړي. کله هم نه ځکه چې پښتانه د خپلو وفادارو په مرګ مړه او ژوند ژوندي وي. ځکه خو د ځنې پښتنو ناقدینو د هایکو سره معاندانه رویه زما د پوهې نه بهر ده.

بهرکیف دا حقیقت دې چې هایکو په دومره لږ وخت

کښې په پښتو ادب کښې ځان ته دومره لوی مقام پیدا کړی دې چې تصور ئې هم نه شي کېدې دغه وجه ده چې تپه چې زرګونه کاله تاریخ لري او د پښتو ژبې زوړ او قدیم زرخېزه شعري صنف دې. اکثرو نقادانو هایکو سره اوږه په اوږه اوډروله او د دواړو تقابل ئې شروع کړو. زما په خیال د تپې او هایکو موازنه پخپله د هایکو د مقبولیت او بریالی کېدو سندنامه ده. ځکه چې هایکو پښتو ادب ته تقریباً شل ۳۰ کاله اګاهو راغلې ده. چې یو ادبي صنف په دومره لږه موده کښې خپل طبعي بلوغ ته هم نه شي رسېدلې ولې په هایکو د پښتنو په سیمه نه صرف ځواني او ځوبن راغلې بلکې د یوې اندازې مطابق شپږ زره کاله زوړ صنف تپې سره ئې ناقدینو مقابله هم شروع کړه. اصولاً خو د شپږ زره کاله استېبلشډ صنف او د شلو کالو د نووارد صنف مقابله هم د عقل او منطق خلاف ده خو ولې که داسې کېږي نو دا ددې خبرې روښ ثبوت دې چې هایکو نه صرف د پښتنو د نفسیاتو خبریاله ده بلکې د پښتانه ئې د خپل ذوق ترجمانه هم مني. ددې باوجود که ځنې خلق د هایکو مخالفتونه کوي نو زیات نه زیات تېرنه دا راز راڅرګندېږي چې هایکو کښې بې لږه تخلیقي زور پروت دې ځکه چې کمزوري څیزونه د عدم اختلاف باوجود هم ځان ژوندے نه شي ساتلې زما یقین

(c) ketabton.com: The Digital Library

دے د هایکو د منکرینو بې ځایه ضد او نه په هایکو د اسمان رفعتونه ته پوره نه پوره ورځ خاطا ورسوي دا مبالغه نه ده بلکې ددې خبرې دېرې ځغښې، ژور اثار او ژوندي شهادتونه را ښکاره شوي دي.

اوس که زما د خبرو نه څوک دا غلط تاثر اخلي چې ګني زه هایکو له په ټپه فوقیت ورکوم نو دېر بد به کوي. زما خو د زړه له تله دا اواز راپورته کېږي چې د پښتو ژبې او ادب لمن دې فراخه شي او هغه ټول اصناف دې پښتو ژبې ته راشي. چې ژبه او ادب پرې وده موي. ذوق ته پرې تسکین رسي. ذهن ته تفریح بخښي. ضمیر پرې رابیداریږي او ژوند پرې روښانه کېږي.

زه محسوسوم چې د ټپې او هایکو ځان ځانته میدانونه او جدا جدا تشخص دے البته د ادبي رشتې په اساس دا دواړه یو بل سره په ځنې موقعو مرسته ضرور کوي خو د یو بل حقونه چرې هم نه را لاندې کوي او چونکې د دواړه مباحثو باوجود دواړه اصناف د پښتو او پښتنو سره تړلے شوي اصناف دي نو د یو غندنه هم عقلمندي نه ده. بله دا خبره چې اعلی ادب په موضوعاتي او صنفي دواړو حوالو د جغرافیائي بندېزونو، نسلي امتیازونو او طبقاتي تقسیم نه بالاتر وي نو دا بحث چې دا صنف زمونږ ابائي صنف دے او دا بل پردے او مهاجر صنف دے او بیا په

دې بنیاد صنفونه د خوښې او ناخوښې باعث ګرځول هېڅ دور اندیشي او دانشمندي نه ده.

ښکاره خبره ده چې هغه خلق د پښتو ژبې او ادب ښې خوا خوږي نشي کېدے. څوک چې هایکو د پښتو ژبې نه ویستل غواړي او نه اوس هایکو دومره ورکه سپکه اوبې څوک ده چې څوک به ورته په کږو سترګو اوګوري.

پـه درناوي
اظهار الله اظهار
لکچرر اردو څانګه
اسلامیه کالج پېښور یونیورسټي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

مأخـــذات

(۱) آزاد اشنغرے، دَ اظهار دَ هايکو تجزيه، ورځ پاڼه وحدت پېښور، ۹ مې ۱۹۹۸ء.

(۲) اظهار الله اظهار، راته غوږ ونو کښې بنګړي شرنګوي سلمان پرنټرز جنګي محله پېښور، يکم جنوري ۱۹۹۸ء.

(۳) اسير منګل، ايک نوجوان شاعر، اظهار الله اظهار ورځ پاڼه مشرق پېښور، ادبي ايډيشن.

(۴) مشتاق مجروح يوسفزے، اني اينو کو هايکو، غير مطبوعه.

(۵) اظهار الله اظهار، راته غوږ ونو کښې بنګړي شرنګوي سلمان پرنټرز يابو حيدر روډ پېښور، يکم جنوري ۱۹۹۸ء.

(۶) اسير منګل، ايک نوجوان شاعر، اظهار الله اظهار، ورځ پاڼه مشرق پېښور، ادبي ايډيشن.

(۷) مشتاق مجروح يوسفزے، اني اينو کو هايکو، غير مطبوعه

(۸) ايضاً ايضاً ″

(۹) ايضاً ايضاً ″

(۱۰) پروفيسر داور خان داوُد، ښپه او جديديت، ص: ۹۷ تماس پښتو کوټه، سلسله نمبر ۶، کال ۱۹۹۶ء -

(۱۱) پرېشان داوُدزے، ورځ پاڼه وحدت پېښور

(۱۲) خبرې اترې، پښتو اکېډمي، وخت يوونس نيي بجې، ۱۹/۱۰/۱۹۹۷ -

(۱۳) اباسين يوسفزے، ہائے کيوں، ورځ پاڼه مشرق پېښور، ادبي ايډيشن

(۱۴) ايضاً ″ ايضاً ″ ″

(۱۵) زبير حسرت، ادب زار، ورځ پاڼه وحدت پېښور ۲۳ فرورۍ، کال ۱۹۹۸ء -

(۱۶) اباسين يوسفزے، "ہائے کيوں" ورځ پاڼه مشرق پېښور ادبي ايډيشن -

(۱۷) پروفيسر داور خان داوُد، ښپه او جديديت، ص: ۹۲ تماس پښتو کوټه، سلسله نمبر ۶، کال ۱۹۹۶ء

(۱۸) سعيد ګوهر، "دَ پښتو شاعرۍ او وړه اصناف" اولس کوټه ص: ۲۹ تا ۳۷، نومبر، دسمبر کال ۱۹۸۸ء -

نوټ:- حواله نمبر ۱۸ دَ مقاله نګار دَ مقالې تلخيص دے چې د ګران پروفيسر داور خان دَ قلم کاوش دے. لهذا دَ هغوي په شکريه او ډېره مننه -

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېر ګنهګار يمه خو ما او بخښه
ربه منت کومه ما سره بس
له مرګه پس حساب کتاب مه کوه

اې د ګلهم انسانيت رسوله
تا چې څرګند کړه د ژوند ټول رازونه
رب سلسله د نبوّت ختمه کړه

نشته پروا که سنګسارېږمه زه
مرمه په دې چې داسې نه دي پکار
کاڼي د ګل په لاس کېږي خوند نه کوي

نن مې له هر څه نه يقين پورته شو
ميانديږي چې هم بچوکېږي فرق کوي
اوس به د چاچولي ته ځان غورځوم

ربّ دې کړه وران د پښتنو وطنه
اوس درکېږي غنيې د ژوند پاتې نه دي
زامن د پلار مړي ته لاس اچوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

راشه په چم کښې دښمنې جوړې کړې
ځان کړې مالجانه بیا مې نهٔ پېژني
خور مېه دَ ښکلو په سر شر نهٔ کوم

مرګ دې دَ داسې ښښتنو پرده شي
چې دَ انګې ګلونه اوشوکوي
ترېنه ظالم له کله سته جوره کړي

څهٔ په سکون سره ژوند ونه تېروُم
یو خوا پېتې کېنې اوبهٔ خور کومه
بل پله اور بل کړم دوُمه واچوم

چا جینکۍ په لاره کړې نهٔ دي
وښل مې سترګې به اوس نهٔ پېتوي
ورته زما دَ وینې ډرپ ختې دے

وائې جانانه بې اسرې مې نکړې
زهٔ به کیله څهٔ دَ پردو نهٔ کوم
چې خپله مور راباندې کور ورانوي

پرې به هوارې کشالې شي بلا
که دَ خېرات نه دَ خانانو دَ مرګ
غریب دَ خپل وادهٔ ډوډۍ سازه کړي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دې پیوازې کړم په نیمه لار کښې
نو زهٔ له ځانه داسې ورک شوم لکه
دَ میاندو غېږې چې خالي پاتې شي

بل څوک به څرنګ رانه تا خپلوي
دومره پاستهٔ که دې خوږ کاږې وو
نو ګیدړانو به وو تږول خوړلي

شمېر زهٔ دَ کلي شریفانو کښې یم
څوک چې لوټم هغه مې قدر کوي
شمله چې جګه کړمه غلا له ځمه

یم بې روزګاره انړویو له ځمه
مینه کوه خو داترغاړه نهٔ شي
چې دَ جامو استرې مې ماته نهٔ شي

بازار کښې ګرځي ښهٔ ښکاره مخونه
خو مونږ چې اووینې څادر کړي به سر
زمونږ ه ښځې مونږ نه ستر کوي

شېرینې ښهٔ دادهٔ چې زړهٔ کړو صبر
اوس دَ انصاف طمعې له چانه کوې
غلهٔ دَ قاضي کور کښې پناه اخلي

Scanned by CamScanner

خیر که دې سر نه لوېږه پرېوته
چې طوفانونو کښې راګېر شي ذ ټونډ
څوک به له یو بله سترونه کوي

بیا په وطن کښې زلزله راغله څهٔ
پېغلې له کوره په تلوار راووځي
رب دې جولۍ کښې زمونږ خېر واچوي

دَ للمې ګل له خو باران اسره وي
ښېرې تېبې به راځي نهٔ په ما
چې پېغله ناوې رانه مور کړه ځي

نو زما شونډې به پترۍ نهٔ نیسي
زهٔ چې نامه دَ خوشبویو اخلم
دَ ګل په څانګه باندې اور اولګي

ستا بې رخۍ دَ هېرېدلو نهٔ دي
چې تصویرونه دې هم ګورمه نو
وېم که مې تږول کلي په کاڼو اولي

وائي زما غریبي بدي نهٔ شي
خو ساه مې اوځي چې دَ چم جینکۍ
راته ودونو کښې کالي پسخوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لوږو تندو يې پروا نشته دے
وائي په کېږه دي نهره يم خو
راله پيدا چرته د سرسپورې کا

اومنه دا خاطر دې جمع لره
مينه زما د غلو نمتا خو نه ده
چې يې په لاړو کړ کوے شيريني

دا چې په خه فريب کښې کېږه يې ته
ستا سرتېزي به هله ما منلې
که د اوبو لاره په ژرنده نه وه

په پټو سترګو پرې باور مه کوه
شيريني پام کوه چې تېر نه اوځې
د ملا منډه د جمات پورې وي

محبتونه مجبورو اوخوړل
خومره سنګينه حادثه ده د ژوند
شيرينه ژاړې چې مې سرغوڅوې

بې ځايه نه دي ويرېدل د بنګلو
زما د تندې انتها داسې ده
بت هم رېږي چې زه ساه اخلم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښار د ړندو دے تاته ښهٔ پته ده
تهٔ د کمڅو ولونه مهٔ پرانیزه
تور د سپوږمۍ په لمن پورې نهٔ شي

رب دې کړي خیر خو دا شګون ښهٔ نهٔ دے
پیغله د ولۍ کښې هغې کور ته لاړه
پلار چې ئې چاله دي ځوانان وژلي

څهٔ ننګیالي دي قاتلان د سیمې
د سر ساتلو په بدل کښې مدام
لونه جولۍ ته د دښمن غورځوي

ناپوهي خپره خو بې حسي خوره ده
بُت خو ساکاڼي اخستلے نهٔ شي
څوک به په کاڼو کښې قلم ټکوي

خاورې به پوۓ شو د تعلیم په مزه
مازیګرے چې شي چپو ته د سیند
کتاب ورلړه کړو ګلان رانیسو

ځان کښې څوک توان د تماشې نهٔ دري
بس د هوا په لور روان دي زغلي
څوک د پېریانو په ډولۍ پسې ځي

Scanned by CamScanner

ستړې یې زمونږ د لارې خنډ نه دے
چې اشاره ورسته ذره اوکړمه
نو د بنګړو ناره په یو دو را اوځي

○

زړه اخر صبر کړي سلګو کښې واځي
کوه چې هر څه سره مینه کوے
خو شپې له ځان کور ته را اورسوه

○

په هیڅ فریب دلاسه کیږمه نه
کټ چې پردے شو خو د نیمې شپې شو
سترګې مې نه ورځي که ډېر ستړے یم

زړه کښې یې اور د مینې بل ځنګله شي
د چا په کور کښې چې شپرېږي زما
لوږه ژوندی ، انغرې مړه پراته وي

○

ځمه سلام د هواګانو په رُخ
یم د سپیریانو د ډولۍ په مثال
ځان راته مه سپاره بې کوره نه شي

○

شو ناره مې رو رو د بچي شنه کېږي
اوزه په دې سوځ کښې ژاکېږمه چې
دوه تورې یو تېکي کښې ځائے ځنګله شي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

داړي وهمه سرچینه یم دَ ژوند
تابه لیدلي وو رنګونه زما
خو کهٔ دې ستړګې پټې کړې نهٔ وې

زهٔ خو دنیا ته فرشته ښکارمه
بیزره له دغې ویرې نهٔ خرایمه
چې اصل څخ مې راپه ډاګه نهٔ شي

څه بې حسې ده په ماحول کښې دینار
پراتهٔ دې قتل تورياڼي دَ وطن
زهٔ هغې موږ باندې ښکم سره څم

اوس به په دې کښې تاته څهٔ وایمه
زار شمه ستا له سادګۍ شیرینې
منې زما او خوښه خپله کوې

دَ برسنلهړې ګل ئې شیرینې زما
که په جبو کښې هم مېشته ئې مدام
تور به دې پورې په لمنه نهٔ شي

چې دې بهس کړو له دُرشله قدم
په مرګ حساب شولې شیرینې زما
خولې ته توکلې لاړې نهٔ راځې بیا

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وائي ځواني به مې په کور زړه کړم
خو بې ننګې ته غاړه نهٔ بږدمه زهٔ
ځه به مې اوس کفن کښې هم نهٔ وینې

نن یوې ښځې خپل خاوند ته ویل
سختۍ بې ځایه په ورو مهٔ کوه
تهٔ چې زلمے وے تا به څهٔ نهٔ کول

له سپینې بږیرې دې حیا راځي خو
مهٔ وایه دا چې فرښته یمه زهٔ
تهٔ ښځو مره وران وې تا ته ښهٔ پته ده

دَ حقیقت دنیا کښې ژوند تېروم
په تسلو دلاسه کېږم نه نه
زهٔ دَ ځوانۍ دَ خوب تعبیر غواړمه

بلا ختلې دې په سر رقیبان
خدائے شته چې نور ورته هیڅ نهٔ وایمه
خو لږه منړه ترې ضرور خلاصوم

دَ مینې لار کښې چې تیندک شمه زهٔ
شیر ینه اووائې په خود کښې اوسه
داسې دَ لوړې نه په دَو ولې یې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا قافلې دې په سفر کښې اوسې
خو کومه لار چې د منزل لاره وه
وائي چې نن هغه سيلاب يوړله

شيرينه وائي له تا زار شمه خو
وادهٔ د ټول عمر سودا ده کمله
دا خو زما او ستا خبرې نهٔ دي

زمونږ نصيب زمونږ په لاس کښې نهٔ دے
وائي که اور ته مو هم واچوي نو
د مشرانو فېصلې به منو

ما څهٔ غوښتلي وو او دا څهٔ اوشو
نن مې له هر څهٔ نه باور پورته شو
چې مې د مرې کېږې چيچل اوليدل

دلته انصاف د چيندخانو تول دے
پرېږده که داغ دې په لمن پرېوځي
سر به دې اوبا ئيلې که پوزه کټې

او وائي خپل عزت په خپل لاس کښې دے
چې شوکوې مانه زما لوېټه
نو ستا شمله به څنګه جګه ساتم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوښتنې ستا ټولې ښځې داسې دي
لکه چې چرګه څوک په زور اونيسي
او ورته اوواﺋي هاګۍ واچوه

منم د مينې تقاضې منمه
قسم دې ما په ښځې ويلي نه وو
خو واره چې خولې مېږو اوخوړې

ځوانه ځوانۍ او د سپرلي مازيګر
داسې په يو بل کښې غرق شوي وو مونږ
چې رانه ورکې د خپل کور لارې شوې

خلق دې کار کښې زمونږ کار نه لري
حد کښې دې اوسې ګنې ښه به نه وي
مونږ خو په بيعه ځان له شر اخلو

ټينګه د ژوند له تقاضو نه کوم
هر څه په سر سترګو منم شيرينې
خو ګوټ اوبو کښې ډوبېدل ښه نه وي

خدايه شته دشمن مې خوشحالېږي په څه
دا خو مې لويه د ژوندون ګټه ده
چې محبت کښې مې تاوان کړے دے

Scanned by CamScanner

منم فریب دي خو صحرا کښې د ژوند
ستا ځواني مړګ مسکي مسکي ګواښونه
د محرومۍ احساس په شا تمبوي

ځان پټېل زور باندې ژوندے ساتمه
کښې نو زه خو د قاتل اوښکه یم
ماله به څوک په زړه کښې ځائے راکوي

ژاړي له سره لوپټه لرې کړي
واڅي بهر له کوره شپې مه ځه کوه
کښې نو ځان حلالوم لالیه

دومره پوهېږي نه ماشومه ده لا
ځان ترې بچي ورک شي چې ما اووینې
لا حادثو هوښیاره کړې نه ده

څوارلس کلیزې پېغلې ماته ویل
پوهه په بخت ده په عمرونو نه ده
تا به دا خپلې تجربې دهوکه کړي

خوشحالېدم ورته بې ځایه هسې
چې د کیږې تېښتې مې اوېدلې
پرې مې کړې مې ځان له د بېرته څوکې

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپه کښې له کوره پېښتي نهٔ اوځي
مرګ دې روا دے خوځه خپل کالهٔ ته
دَ نمر خاتهٔ نه مخکښې ځان رسوه

○

زما دَ زړهٔ داغونه پړق اووهي
سپوږمۍ چې کور جوړ کړي نو تود شپه بیا
ما سره ستورې پټ پټونې کوي

○

بې وفا نهٔ یم خو ښېرینې زما
دَ زانګو سېل چې را روان اووینم
زړهٔ زما هسې په هوا غوندې شي

پرېږدوه څنګه په تا ملا وتړم
وس چې دې اورسي بې خوندي نو تهٔ
دَ خپل مېړهٔ خبره هم نهٔ منې

○

هرو قلم ترې راخستلې نهٔ شم
ماشومه سازه کړې له ځانه وائي
راله په لاس باندې ګهرې جوړه کا

○

ددې خبرې په مطلب نهٔ رسم
وائي چې ستا نه زهٔ اوزګاره شمه
بیا به څاروو ته بوتاوه کومه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو چاته څه او چاته څه بانه شي
د شلو ژرندو که راوتې وې خو
ګېر شوې اخر د لوېټي پسکي کښي

خلقو په ما بدګمانۍ کړي دي
ثابت که یو جرم هم نه شي په ما
زه به له دې کلي نه کډه کوم

نوره مې هیڅ باندې پروا نشته خو
چې ستا تر دره مې در اورسوي
عقلونه زار شه له هغې تیندکه

ګرانه شوه ډېره د پښتو یانه
پلار ئې په موټر بانلې جرګه کړې وه
لور ئې د شپې تیاره کښې کور پرېښے دے

غله راختلي دي په کور، غلې شه
سوچ ته مې پرېږده که څه لار راوځي
خلاص به له سره شو غوبل مه کوه

راوړي چې ماله پلوشې د سحر
څوک ئې پلو قدرې هم اونه وینې
کور ته د شپې تیاره کښې ځان رسوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

طوفان یې یو نسې جوله ته د چا
والې نور وړاندې مې نظر نهٔ لګې
لاس راله راکړه کښې غرقه شومه

په ژوند کښې ګټه او تاوان څهٔ وې لا
پرېږده چې غرق شومه پروا نشته څو
چې د وادهٔ ارمان مې اورژېدهٔ

مور یې نن پلار ته په حېرت اووېل
خدائے شته چې لور مو وادهٔ کړې ده نو
اوس هر و مونږ کره مېلمه نهٔ راځي

اروائي نهٔ پوره کوم ننګرېزې
رانه چې بل وطن ته ځي مېلمه
نو سرهٔ لاسونه دې په شرق اونګې

د پېښتنې کومه ادا اوښتايم
په کومه ورځ چې زهٔ په کور کښې نهٔ یم
له آئینې نه هم سترونه کوې

څوک ورته پوره ته هم کتلې نشي
آ چې سر تورهٔ را اوځي له کوره
تول چاپېر چل شي لوېته لوېته

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساړهٔ ساړهٔ اُهسونه څاڅه کوي
ستا د خونی تاؤ چې راپورته شي نو
اوبهٔ اوبهٔ شي ټول د داوړي بتان

زهٔ څهٔ تپوس کوم او تهٔ څهٔ وایې
یوه خبره دې هم روغه نهٔ وي
تا جوړ په اوښو باندې سورلي کړېده

خوښه دې خپله ده خو یاد اولره
ګرځې به تل خاورې په سر سپونۍ
چې د خاوند سترګو کښې خاورې نولې

د ښار ماحول درنه څادر لرې کړو
یاد کړه جهاز چې به راپورته شو نو
شوې به کوټې ته په یو دوه دننه

وائي بې ځایه طمعې مهٔ کړه له ما
اوتره دا ټټو په سپوري ګڼې
څوک به سپوا مانه خرابه نهٔ وي

زهٔ یې له ځان سره حیران کړمه نن
ما چې ترې اوکړلو تپوس دَعمس
پېغلې اُنګۍ کښې په خرپوسو شولې

Scanned by CamScanner

یم د تعبیر د بلا ګانو خوراک
په کوم فریب باندې دهوکه کړم ځان
یاران په بېړه باندې پیاز کړځوي

دا بنه انصاف دے آفرین شه په تا
یو خوا اوښان خلق په بېړه وهي
بل خوا څوک ګفت قدرې کولے نشي

پردي وطن کښې مې زړه خورغوندې اشو
له ځانه وړکې ښایسته پېغلوکې
مسافران درته یادېږي کـه نه

منه دا چې ستا د زړه ننه رسه
خو چې زما ګریوان ته لاس اچوې
نو ستا شمله به شي کومه له تا

سترګې په ما باندې بېخي تورې دي
کورته په وېره مړوده پس راغلمه
په سرو جناږو مې استقبال مه کوه

دومره زبېخلې یم د ژوند حادثو
اونه چې هر کور کښې مېوه اونیسي
په ما د کاڼو بارانونه کېږي

خبرې پټې پاتې کېږي کله
مېرمنې تاکه شونډې اوګنډلې
واڼې خوشبو ستا د بدن رازونه

خولې راته وازې حادثې اونیسي
له کوره ورک شوې چې له کوره اوځو
مونږ د ژوندون په کوم پړاو پراته یو

ما ورته وېل چې کله مه پرېږده خو
منې کېده نه خکه تېر ماښام یې
د ښار په چوک کښې خودکشي اوکړه

خاورې د یکنک په خوند پوې شمه زه
ذره هم خپل سې ته نه پرېږدي ما
شېرینه ماته مېلوکان ګنړوي

دا نه چې پوې نه یم په سود او په زیان
خو چې خبره د پښتو راشي نو
زه به په چتي پسې باز پرېږدمه

منزل ته کښې مرحلې پاتې دي
لا د کمځو ولسونه مه پرانیزه
چرته تیاره لار کښې تیندک نه شمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

خدایه شته په خپلو کښې ځه پس پس کوي
ځانونه غلي کړي چې ما اووینې
څه رازداري خوشته د مور او د لور

زه چې د سیند چپو ته ګورمه نو
راشي په سترګو مې لاسونه کېږدي
وائي ځه اووایه چې څوک یمه زه

بنه روغ رمټ یم چې بصر یمه زه
کور ته چې راشم نو بې حاله شمه
چا جوړ په ما باندې تاوید کړے دے

دا حقیقت د چا نه پټ خو نه دے
درنګ سپړلو پسې ړندېږو ځکه
موږ په صحرا کښې اوبه خوړ کړے دے

موږ به سپوږمۍ ته دوه ځلې ختلي
افسوس خو دا دے چې زموږه د کور
درشل که او درېږي، دېوال پرېوځي

بنګړي په لېچو کښې په خیال شرنګوه
چې په سینه کښې مې غورځنګ راشي نو
په دریابونو کښې کشتۍ لاهو شي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

ځان چې دې ما باندې ناجانه کړو، نو
نور به سپوا له دې نه څه وايمه
بنګړي دې مات شه د پېنزيبو سره

ددې ستم به څه تعبير کوي څوک
بنده چې مې غرق کړي نو شېرينه واني
توبه توبه داسې به بيا نه کوم

چې هلو ځلو کښې د ژوند ګېرې شوې
د مياندو تينو کښې شوده اوچ شولو
دا نوے نسل به په چا پسې ځي

غم زمونږ تېولې خوشحالۍ اوخوړې
عمرونه اوشو چې زمونږ وطن کښې
ختمې روژې شي خو اختر رانه شي

ورسره ډېرې معجزې دي منم
خو زه د ښکلو نه تپوس کومه
د زړه د رنځ علاج مې چا سره دے

دا لېونے يوه پوښتنه کوي
ستاسو د ښار په نرګسې فضا کښې
څوک شته چې لاس کېږدي په سر د يتيم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دومره خوږ حق شته په دې ښکلو زما
چې يې په زړهٔ پورې ښهٔ کلک اونيسم
دَ ښائستونو ، دَ جمال شاعر يم

دې کښې به راز څهٔ وي پوهېږمه نه
په سمندر چې بارانونه کېږي
او سوزې تندې نه زمونږ فصلونه

خاورې په سر باندې انبار شه په زما
وېښل مې چوک کښې چا بربنډ کړمه جوړه
مور چې دَ لور له سره شال رابنکلو

څو به په خپلو کښې پښتو کوو مونږ
څه چې ارمان دَ زړونو اوړڅو
څوک دَ اختر په ورځ روژه نهٔ نيسي

ساه راله ووبه دَ سپرلي هوا کړه
اوس دَ الفت طمعې دَ چا نه اوکړم
دَ گل سينه کښې هم دَ کاڼي زړهٔ دے

دَ خدائے نه اوېرېږه ، غلے شه بس
سکنې . ما ښام دے لاړو نمر پرېوته
خوله به دې گونګه شي خبرې مهٔ کوه

Scanned by CamScanner

څوک تري خبر دي
د ژوند بلا غمونه
زما په سر دي

اوبدي ماړه شو
خو ملکان د کلي
د لوږې مړه شو

څمه چې وړاندې
نو اسمان هم راکوز شي
اوبو ته لاندې

قد مې لوښېږي
او جینکۍ د کلي
ما ته پسخېږي

غم مې لږ سپک شو
ما اوښي ته کتل
ځان را نه ورک شو

مخ مې بد رنګ شوی
چې پیرې هوا اوړي
آئینه زنګ شوی

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

اور دې سینو کښې
شپېلېنې مه دوبېږه
په کوټ اوبو کښې

ځان باندې تنګې
پښکال غرمه شوې
وه سپږلې رنګې

لوټ شو اخلاص کښې
اووایه پاتې څه شو
د ګل په لاس کښې

ستا په تلوار وې
خو که د پلار وې نو هم
ژړنده په دار وې

څوک وارخطا دې
راته چې وائي دروغ
وایم رښتیا دې

پېغلې چې پاسي
د ډېرو خولو نه ورته
لاړې راځاځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا مینې شرنګي
په هر قدم غږېږي
د عاشقو جرنګي

اور کښې انغښتي
ستا تصویرونه ګورم
خوب رانه تښتي

کور ته دې زړه ځي
ژړنده د سوال پیاله ده بو
چې ته کښې ګرځي

په تال چې ځانګي
ځنې نرۍ سترګې پېغلې
اور ته وردانګي

مخ چې دې ښکل کړم
خدایه شته د هرې سیمې
خاورې به ګل کړم

نیت دې خراب دے
ګښې نو هر وګړے
ګل د ګلاب دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساه اوځي مانه
په کومه لاړلې ته
د زړه درمانه

منزل دې ورک شي
په ټوله لار چې سړے
له بنهې سپک شي

څنګونه کېږي
په تويودو د وينو
تندے ماتېږي

وينې به تل څکي
چې دا ښاريان همېشه
پېي د يوتل څکي

نمر چې پرېوځي
ستا له ګرېوان نه زما
لاسونه اوځي

بل په ما اور دے
د اوښکو دوو څاڅکو کښې
بې حده زور دے

Scanned by CamScanner

دړدونه زیات شي
زړهٔ مې په واک کښې نهٔ دے
سر به مې مات شي

باران ورېږي
په زړونو اور بلوي
وینې ختکېږي

سپېلي چې لاړ شي
هر څوک په غم اخته کړي
کلي ویجاړ شي

یو خوب او خیال دے
کارغهٔ زده کړے کله
دَ زرکې چال دے

دا څهٔ ناتار دے
اوس هر یو کور دَ کلي
دَ ښار بازار دے

زړهٔ مې غرقاب شو
دَ اوښکو یو څاڅکے هم
ما ته دریاب شو

خوشے فنکار دی
دَ پېغلو بُت سازَوي
هسې اوزګار دی

○

غرق شولې لاړې
خوراک او څښاک چې کوي
اوس په ولاړې

○

هسې به ونړشي
چې ترې اوبهٔ نهٔ اوځي
کومې به شنړشي

شماري بس ستوري
دَ شپې راپاسوي ما
کار راله ګوري

○

کښېنه کم بختې
څوک دې مېراته نکړي
دَ ګلو لښتې

○

ستندرې وائي
را تول دې نهٔ کړمه زهٔ
مړ شومه هائې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس په هر لوري
او مو په سر وروي
د اونو سپوري

اوواڼي پوے شوي
ته چې مڼين شوي په ما
لاړلې توے شوي

تېکاله غواړي
لمبه چې نکړم تنور
بچې مې ژاړي

کور مې زړه تنګ شي
چې نيمه شپه چېرکه کښي
د بنګړو شرنګ شي

اوس هسې ژاړې
نه راځي خولې ته بېرته
توکلې لاړې

دا څه قيامت دے
ځواني دې شوخه ده او
تصوير دې نت دے

Scanned by CamScanner

خو شے دستور شو
پانړه چې ستا زیړه شوه .
نو ځه دې سُور شو

کور کښې تنها یم
اوس به دَ زړهٔ زخمونه
چا ته زهٔ ښایم

ژوند څه رنګین شي
وریځې تښتي په شا
اسمان به شین شي

وائي کوکو یم
راته پښتنې ټپې
زهٔ هایکو یم

قصه خانې کښې
ښکارې ککاړهٔ مخونه
په آئینې کښې

یم په وسواس کښې
ګلونه مړاوي نهٔ شي
دَ چا په لاس کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

ستا چې ښکالو شي
د زړهٔ درزا ستړه شي
هوا په رو شي

ځې زما سپوږے
وائي هر څنګهٔ منم خو
راته به ګورې

ژوند څومره تريخ دے
ذهن اوده دے په خوب
او زړهٔ مې ويښ دے

راته ځغښتېږي
وائي غني ډېره ده
واوړې ورېږي

سم له ماښامه
شفق شفق خوره شوه
يو ګل اندامه

زما حيا ده
منم چې نور ستا ده خو
ښځه زما ده

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتونه نغښتي
پېغلې را اوو ښتلې
له کوره تښتي

O

ښکاره به غلا شي
تا ته چې ګورمه زه
دار مې خطا شي

O

زړونه درزېږي
چې اینې جوړېږي
کاڼي ماتېږي

ژوند مې رنګین شو
راکښې مستې راغلې
سر چې مې سپين شو

O

اوبه دې زور شه
چې ماتوې حدونه
خه څه دې تور شه

O

سر که مې سپين دے
په هېڅ هم نه پوهېږي
سودم ته شين دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ کلي خلق ځکه ړانده ګڼي خو نهٔ دي
خدائے شته مرګ ته به دې لاس پرېږدي
چې دَ هتيانو غلا په ټيټه کوي

○

اووائي ټول دَ اکيجن کيے دے
ايښکو ته هسې خوشحالېږي ځکه
ځوک ليونې نهٔ دي چې تا يادوي

○

زړهٔ غوټوي دَ اوازونو فرېب
چې ميُنانو نه نغمې هېرې شوې
نو په پنجرو کښې ئې مارغان بندي کړل

څو مره سنګينه حادثه ده دَ ژوند
خېټې مو اوخوړې جذبې دَ وفا
يو بل ته اوس دَ مينې خط نهٔ ليکو

○

دَ خپل بنايُست له زوره نهٔ دې خبر
دراز قامته ، جادوګرې پېغلې
داړې مې کچه کړې چې منتر پخوې

○

شپېرينې تا سره له دغې ويرې
وادهٔ ته غاړه اېخودے نه شم
زما به تا سره کوږ دن ماته شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا کټېپېږ ونه په نظر کښې لره
زه به له خپله کوره ورک نه ؤمه
که هره لاره د منزل لاره وه

نن یوې پېغلې خپلې مور ته وېل
بیا به د خېر طمع له ما نه کوې
چې زوړ سړي ته مې په زور واده کوې

چې مزدورۍ په کومه ورځ او نه کړي
بچي ئې ټوله شپه د لوږې ژاړي
د مزدورانو ورځ دې نه نماځي څوک

داسې ښاغلي هم لیدلي دي ما
ځانونه لوټ کړي په ادا د ډمو
او خپلو ښځو له جامه نه کوي

چې ئې زما دیدن را یاد شي کله
بلې ته او خېژي په سره غرمه کښې
زر د کونترو سېل را والوځوي

ناساپې کړنګه کړي نیازبینه وائي
د زړه ؤ په سر مې په ټوپک او وله
خو چړمکې په لاس کښې مه رانیسه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ زړهٔ درزا مې په اختیار کښې نهٔ ده
ښار کښې جوړ او شوله دَ بم چاودنه
دَ کور تمبه دې په یو درز درې شوه

یو سمه چرته دَ ارمان جنازه
تا چې دَ کور ورونه بند کړل په ما
ماله به څوک په زړهٔ کښې ځائے راکوي

یوه جګړه کښې زمونږ دَ کلي
خلقو رانښکل دَ ادیرې حدونه
نتول بیا دَ یو دَ بل په حد کښې مړهٔ شو

بې ځایه ما سره ایرې مهٔ وهه
ږمه بس ږمه وي که هر څهٔ وائي
نهٔ دَ چا لور وي او نهٔ خور وي دَ چا

دَ پښتنو پېغلو ثاني نشته دے
چې څوک یې اونهٔ کړي تپوس نو خپله
ګلاب ګلاب ځواني په کور زړه کړي

دَ ستوماني زېږګي یې خولې نه وتل
چې ستړے مهٔ شې ورته ما ووئیل
دَ لېوني شوني یو رپ اونیوې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پېغله چې مانه انتړويو اخلي
ساه په سکېندو شي ځه په ګرانه واخلي
ستا سوځه خيال دے د وادۀ باره کښې

په چاپېرچل کښې خرابۍ دومره دي
په کومه ورځ چې پرې سختې اونکړم
وېم که په خپله ښځه ظلم کوم

سر مې قربان کړم خو د چا دپاره
دلته چې قدر د جذبو نشته دے
خوښې به څوک په درمسال کښې کوي

ته د ژوندون د مايوسو علاج يې
خورې ورې زلفې خورې ورې کا
چې انتظار څوک د سحر نۀ کوي

داسې نځوړ کړم ازمېښتونو د ژوند
شېرينې ستا خانه بدوش يادونه
اوس د زړۀ دشته کښې پړاو نۀ کوي

الله دې خېر اوکړي په صدر چوک کښې
ګماډي ګيا دي اشارې ماتوي
او هسپيان خپلو کښې ګپ لګوي

Scanned by CamScanner

جرم د چا، سزا د چا لویږي دا
یو د پولیس له سترګو ځان ساتي او
بل په یوه پېسه قانون خرڅوي

سپک راته مه ګورئ که غر نه کوو
ګنې خو بونه به مو هم کړو حرام
مونږه د چا میراث خواره خو نه یو

زړه ئې غلبېل، زلفې ئې تار په تار وي
ویل ئې زه د پېره بې خونده یم
ګنې نو ته هم هېرېدې شې له چا

شیرینې اوباسه زکوٰة د حُسن
دا آفتونه نازلېږي ځکه
چې په وطن کښې څوک خیرات نه کوي

سر به بې ځایه درله څه خوږوم
د پښتنو له هوښیارۍ نه لوګې
کورونه وران کړي چې جرې سازوي

په څه پوهېږي نه ماشومه ئې لا
دروغ رښتیا به دې ښکاره هله شي
کله چې ستا ځواني مېوه اونیسي

لاس راله مهٔ راوړه ناداني جینۍ
بلا ګرمي ده په وجود کښې زما
پام چې پښترې چرته لمبه اونکړي

ډېر تورزنان به داسې هم اووینې
چې یې سرګند شي د ګناه رازونه
نور زر په خپله ښځه تور پورې کړي

شېرینه اووائې په ډېره مینه
چرته خو لار غلطوه لالیه
ویرېږم لار چرته غلطه نهٔ کړم

چې خهٔ بلا یې تهٔ یې حسه جینۍ
زما د زړهٔ د قیامتونو درزاء
خدائیګو د کاڼي بت کښې ساه راولې

یې د سرو سپینو خزانه شیرینې
درته خراب د چا نیتونه نهٔ شي
کمڅۍ را اوسپړه، ماران پرانیزه

دا نظر ونه به تیندک خوري ضرور
ستاسو د ښاد کړو ورو لاروکښې
وه کملالۍ سم کړ څېدلې شي څوک

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

دَ ژوند دَ حُسن ننداري ځهٔ کوؤ
درانهٔ پښلو ونه مو پراته دي په سر
کالهٔ ته څو که چرته ملا نیغه کړو

پرېږده چې ښغلي ځي په خپله لاره
چهره ئې مه کښې ستومانه به شئ
توري ځمې دي که راپاري شولې

وایم چې ټولي ستوماني به اوځي
خو ولې دا ارمان مې اونهٔ رژي
کور ته چې راشمه نو لا ستړے شم

شیرینه اووایې قربان شم له تا
غزل غزل مې راخوربږي په زړهٔ
ستا هاېکو رانه تېږي هېږي کړي

دوه ورځې ژوند دے تاته بنهٔ پته ده
زړهٔ ته راجخته شه دَ ناز مېږمنې
سرکښي پرېږده دَ شیطان مهٔ منه

زما له ځانه دومره طمع نهٔ وه
خو چې قدم بږدم دَ کابل جینکی
راته په لارو کښې شینډي کلونه

زړه يې له سترګو لګېدو اووښتم
ماله قسم راکړي چې غږ مه کوه
او خپله ټول کلے خبر کړي په ځان

شکر دے سترګې زما اوږې نه دي
غريب سړے يم خو ګل ښانګې زما
د چا عشقونو ته پسخېږم نه

ګڼ تصوير ونه شي خوارۀ په ذهن
عين چې په نيمه شپه زمونږ کلي کښې
د سپو غپا شي، هنګامه جوړه شي

د حس انتها خبره ولې نه ده
غوټۍ چې ګل شي په قيامت کښې د ژوند
ځان راته ويد خدا ګلو پيکه ښکاره شي

زنه مې اونيسي، سلګو کښې وائي
خلق خو خلقو باندې چل زده کوي
کور نه په نيمه شپه بهر مه اوځه

سيند ته ګلونه ورکنډار کړي وائي
څه عملي کارونه هم وي پکار
زمونږه مينې کتابي مينې دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې د یاران شپې رابیکے شي کله
هاغه ماتم شي راپه یاد د کلي
کچه کورونه چې اوبو اوړي وو

د انتظار هم څهٔ حدونه شته دے
چې تر قیامته وي ولاړ دغسې
بیا مجبوراً خلق قطار ماتوي

وې د ښایُست د بڼ شمشاد حسینې
چې ځان دې نهٔ پېژندهٔ ښکارې هسې
لکه په ګڼو وکینې چې اوبه وي روان

زما د ښاورو کور جوګه نهٔ وُ ستا
شپې یې ما په اسمانونو غوښتې
څهٔ او کړم خدائے راله په زمکه راکړې

اول دې ځان کښې دومره توان راولې
چې په خندا کړې قیامتونه د ژوند
پېغلې دې تا سره سیالۍ نهٔ کوي

توبې ویستلې یو نوکر وېل ئې
کور کښې چې صیب نهٔ وي بي بي ظالمه
ډېر ناروا کارونه اخلي له ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر څوک چې څه اوکړي، رېبي هغه
لار کښې کښېنه مه خپله لار اخله
ستا پخپل کور کښې هم تور سرې شته دې

تاوده ، ساړه که دې د ژوند اوبېدل
پېغلې مستې به درنه تېرې اوځي
بیا به په تا باندې غوټه رانشي

سترګې له دغې ویرې نه پرانېزم
زما د زړه په رنګې تېق اونه چوي
ته چې شېرینې پوکنې پرسوې

زغم به کوې ده بر که حالات شي خراب
لاس چې د ورور مرۍ ته وانه چوي
د کور انګړ کښې څوک دېوال نه وهي

سمه شه بنځې په خپل حد کښې اوسه
زه د تېول کلي نه نفرت ورکوم
ته راته کور کښې دېوالونه وهې

واورې زما که ېې منې او که نه
که لږ مو هم سُست کړو په بنځو پړې
بیا به ترې ګړې او بېزې جوړې وي

Scanned by CamScanner

زړونو کښې اور دَ مينې بل کړی کښې
بې حسي دومره په ماحول خوره ده
سم پکښې خدائې لګو واوره کښېږي سرې

راته ستا ياد داسې سُرور راکوي
لکه دَ ژمي په واورينه شپه کښې
څوک په کمره کښې انګيټۍ بله کړي

پېغلې دَ ښار پارک کښې راټولې وې نن
وښُل ئې راغله يوويشتمه صدۍ
ځې چې دَ کور درشلې اوغورځوؤ

شپېږينې زړهٔ دے نرم شوے نهٔ دے
نماښتي اوښکې عبث تويوې
کاڼي اويو کښې وراسته کېږي کله

شنه چې مې شونډه شي دَ قام دَ ورو
لکه دَ چړګو دَ بچو بُغرۍ شي
اونغلي خپلو کښې ډېران بيلوي

لېز انتظار دَ محرومۍ ئې اوکړه
ترڅو چې چړګه کوړکه شوې نهٔ وي
نو په هاګو باندې بچي نهٔ کښېني

د قام تور سرې دې سر تورې نهٔ شي
تازه تازه غوميږ غوميږ پېغاې اوس
کړي خېرات پسې ، داکې غورځوي

فتنه فساد به تړې جوړېږي ضرور
چې د خوارانو نه خانان د ګلي
د ګوم چارې مزدورې هم اونيسي

مات شي بچې د مصوّر قلمه
زما د خيال د شهزادګۍ رنګونه
خدائے شته چې ټول دې په اوبو وړي ګې

لا به شاهانه صدې هم تېره شوه
خو لا زمونږ وطن کښې هاغه رنګې
خالق د غار نه راوتلي نهٔ دي

وېل مې رافلله پووېشتمه صدي
دې کښې کوشه کښې يو ملنګ چغه کړي
سحر را اونهٔ ختهٔ، شپه تېره شوه

تا به وېل چې مړه ژوندۍ ستا به
خو داسې کومې مجبورۍ دې وې نن
فرېم نه چې تا زما تصوير دې کړو

څه اوشو خبر دے کله مې پېژنې نه
مانه دې هاغه ورځې هېرې نه دي
چې په خټکل به مې اوده پرتاه وې

دېره کم عقله ئې زما لېونئ
اوس د چا خولې خو څوک کنځلې نه شي
زما په سر پا سره شر مه کوه

مونږ په جامو کښې نه ځائېږو وپه دې
چې دا ده راغله یو ویشتمه صدي
کور که سو وران شو نو پروا د څه ده

اومنه دا خاطر دې جمع لره
ماله په څه سترګو کښې چق راکوې
ستا په کناره کښې خو اوسېږمه نه

ورته مې اووې حیثیت څه دے ستا
وېل ئې غوارم چې بربنډه نه شي څوک
پرتو غابنو نه جوړوم لا لیه

پېغلو کې ناوې خپل خاوند ته وېل
هر څه چې کېږي پابندي نه منم
زه خو څه ستا لاسوته ناسته نه یم

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

زړهٔ مې تښتې اوچوي چې ميږن کښېنوي
شسپږيني خپس به شي دمه پکښې خوره
رب به زمونږه دا نښتې غوټۍ کړي

جذبه جذبه دي د ساحل خوبونه
غورځنګ غورځنګ بهېږي د شپې ځواني ده
سپوږمۍ به دې کښې هم ستړونه کوي

د شپې طوفان چې شي راخور په زمکه
زړهٔ د بې خونده اورکو له غمه
پورته په ستورو کښې پناه اخلم

ګله اودرېږې د نکهت قافلې
ګله د ګل وږمه وږمه خورېږم
خوبونه وینم تعبیرونه وښم

تړوله د زړ او زور خبره ده اوس
ستاسو مخونه په چا نهٔ شوکوم
څوک د جرګو هېڅ پروا نهٔ کوي

د نوي نسل څومره لوے زړونه دي
د پلار نيکهٔ هېر ونه هم ورکوي
په اديرو باندې پلازې اودروي

زوم خپلې خواخې ته څرګنده کړله
بیا به زما نه هم ګیلې نه کوې
لور دې مدام ماسره ژبه کوي

لږه سر تیږه ده ید خو یه نه ده
که دغه یو عیب تر ښه هم اووتو
نوره قسم دے وړه ښه جینۍ ده

ته هم په پوزه باندې نه پرېږدې چې
زه هم د هائې بلډ پرېشر مریض یم
زموږ د دواړو ګذاره ګرانه ده

د نس پیتاوي ته لا ناست نه یمه
چې څوک تمبه زموږ د کور اووهي
اووائي ' خان وېل چې ښکار له به ځو

خدائے شته که غم وي که ښادي د کلي
واغوندي پېغلې د ریښمینو لباس
په ما د اوسپنو نیني اوچیږي

په بې اسرو پورې خندا مه کوه
بس کړه د خدائے نه لږه ویره اوکړه
د چا ازار دې چرته اونه وهي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

زړهٔ به اخر څنګه زما شي په ځاے
سر کله اوخورم کله نیم پاتې شم
سپوږمۍ په یو مقام ولاړه نهٔ وي

څهٔ ناروا دَ فاصلو دهوکه ده
چې یو ساعت یوازې کېږمه نو
زهٔ په خپل ځان هم بدګمانه شمه

ښکارې چې خاورې مې په سر اړوي
زهٔ ورته نیم نیم پاتې کېږمه نه
او لا میوه ئې هم نیولې نهٔ ده.

دَ منزل اوموې لاره څوک کښې دې
ګوره ځنګل کښې بیا په نیمه شپه کښې
دَ اورګو قافله لوټ کړله چا

مونږ ځکه سر باندې خېمې ګرځوؤ
چې دَ صحرا شپه بې باوره شپه وي
برق دَ بجلۍ شي دَ باران شېبه شي

باران شېبې شېبې ورېږي مګر
اوروښه بل دي دَ نغتر په اونو
بیا چرته تندر په ځنګل پرېوته

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې که ځاځکي ځاځکي کېږي ګلې
دا تندغرے زړهٔ مې اور اونهٔ کړي
شابه شپې شپې را اووریږه

○

دَ خدائے کارونو کښې څوک څهٔ اووائي
ماچې ئې طمعې دَ خوږو کولې
دَ کربلې نه هم ترخه اوخته

○

یمه په هر ښکلي مئين شپږ یني
واړه رنګونه چې راټول شي په ځائے
ترینه دَ نمر سپینه رڼا جوړه شي

بیا چرته پېغلې ستومانۍ اوباسي
ګني نو داسې چرته شوي نهٔ وو
دَ کوثر غنچې اودَ چینار اونو کښې

○

وائي جولۍ بدمې ترخوشحالي وي
ګلونه نهٔ کېږي اننګي کښې زما
ما چرته شاړکوهي ته اوغورځوه

○

زما ژړا ئې دَ زړهٔ تاوُ کموي
دَ پشکال خوب چې سپوا شي کله
پېغلې ځاري دَ بارانونو لاري

Scanned by CamScanner

اوسپارې خلق سرو لمبو ته د ژوند
راشئ بیا یو ساعت له ننه اودرېږې
ښکلې، زمونږ د وطن سپرلي دي

له جنګه ورستو ئې پخلا کړم پېدي
سر مې ماتېږې لېونۍ ننه شمه
یوه د سپېرین ګولۍ څو راکړه کنه

پېغلو کې هر قدم په خیال اخله
ستا چې له سره لوپټه پرېوته
راله بجلۍ سخته جټکه راکړله

ښه سمه دمه وي کاروانه کډې
خو د شهلا زړه کښې څه غلا ده ضرور
ساک تړې سیلۍ یوسي چې ما اووینې

د زړه درزا راله په ځائے اودروې
ټک ټک چې اورم د ګړیال، شېرینې
وایم که ما باندې څوک ورزې کوي

ګڼې اوازونه مې سنګسار کړي ضمیر
وایم که څوک مې په مرۍ غلے شو
پېغلې چې خپو کښې ګونګرو کان اوترې

(c) ketabton.com: The Digital Library

هسې بې ځایه اوس فریاد مه کوه
ستا د سینو غوټې هوارې څه شې
پې چې ماشوم له د فیډر ورکوې

راله حلوا د ناشتې پخه کړې
بیا راشې غوږ کښې راته پټې اووایې
د سرو نتکې راله جوړې اوکه نه

سم له ما نښامه چراغونه وژنې
په تا کښې څه ناڅه تیاره خوشته دې
خدائے شته له ما سره دې بیا ویره کړه

ځنې کارونه د چاوس کښې نه وي
هر څه کېدے شي لېونۍ خو کله
کمونه کېږي د انځر اونو کښې

تا بیا کومه د یو نوي سفر
اوس به په دې باندې څه زړه خوږومه چې
د خوب تعبیر مې اپوته اوخته

اوښکې مې سترګو ته روانې نه دې
دا خو د کلي د ګودر به غاړه
قطار قطار پېغلې ټپلونه کوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

رب دې ژوندي لره خو سوچ کومه
خلق به خپل مړي اوس چرته اوړي
کلي اباد شو مقبرې ورانې شوې

د زړه زخمونه چا ته ښايمه نه
پکښې بې شمېره حادثې دي د ژوند
زړه د سپېرلو رنګونه ستايمه نه

راوړي له ځان سره بهار اورونه
لمبه لمبه پکښې سوزېږي خلق
بل دي د ژوند په هره لار اورونه

مرم چې څوک نوم د انتظار اخلي
په ما به ټول کلي ته اور ورته کړي
ښکلي د هر چا سره لار اخلي

د زړه زورونه لېونتوب اوخوړل
اوس به زړې خبرې څه يادوم
ټول تعبيرونه رانه خوب اوخوړل

چې زمانه ټوله په خوب اوده شي
ترېنه راپورته شي سازونه د ژوند
د کلي ښار ارهټ کښې څوک دېره دي

Scanned by CamScanner

زما تصویر ته ئې ژړل وېل ئې
پېښه د مرغۍ مې درلوده هم راوړي وو
اے د انځر ګله چې چرته به ئې

خدائ زور ور دي مشران د کلي
چې د لمن داغ ته مې ګوتې نیسي
او نېغه لار راته ښودلے نهٔ شي

مړ نهٔ شم ځائے راکړه د زړهٔ په کوډګنې
تاودهٔ ، ساړهٔ که د ژوند ما اووهي
زما په دېل نمونیا شي کلي

شپږ ینه کوګنجې په تندي راولې
وائې رښتیا رښتیا خبره کوه
ستا د جامو استري په خدٔماته شوه

بې شماره داسې رنګوران شته دے چې
تمیز د جنس او د جمال نهٔ کوي
او وائې ټول خوندونه یو رنګي دي

ستا د ښائست د فریبونو نه زار
خو لږ مې پرېږده چې ځان اوپېژنم
ما د بودۍ په تال کېنې مهٔ ځانګوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلو همځولو ته شېرينه وائي
سر ته يې خېر شه خو باور مې نشي
رغېږي نه دَ پشکال لېونۍ

پوزه دې پرې نهٔ کړې دَ قام لېونۍ
درنه به لاره ستړېدلې نهٔ شم
تهٔ دَ وادهٔ نه پس هم سمه نهٔ شوې

ښغلو وېل مونږ ته ګناه نشته دے
چې دَ خپل کور ورونه بند شي په چا
نو ځا ځا چا سره لار اخلي

يې دَ نازونو اسوېلي شېريني
ځان چياله ورنهٔ کړې په لاس [illegible]
ګاني دښکلونه به دې تول والوځي

وائي ګيلې دې په سر سترګو منم
مانه باد وړې غلطې شوې دي
خو لاس چې مات شي خپلې غاړې ته ځي

ميانډې په داسې پښتنو بورې شه
پاسې پردې تورسرې او تختوې
بيا يې دَ خوېندو څوک تپوس نهٔ کوې

Scanned by CamScanner

دديٖ خبرېٖ څهٔ جواز خو به وي
خداے شته چې چا دَ چا نه غلا کړيدهٔ
دَ باز دَ جالې نه تېروس السوځي

خداے شته خبره به صفا کومه
دا خو بېخي بې انصافي ده کنه
اوس چې دَ ورور تېلو کښې خوښدي سوزي

کور کښې ساتل مرغ زرين ښهٔ نهٔ وي
هېڅ بيا له خپله ځانه نهٔ شي خبر
ښځې دا پاسي خاوندان قتلوي

تېښتاه له خپله ځانه څله کوے
پرېږده دَ سر سپورې دې مهٔ ورکوه
خداے شته دَ کور اوني څوک نهٔ پرېکوي

زمکه به ولې په ما تنګه نهٔ وي
چې ستا چينار چينار ځواني شېريني
تل دَ اسمان سره خبرې کوي

داسې بې واره مې ساکانې نهٔ وي
خو چې ګلونه نارنجان اونيسي
بيا مې سېږي ستا دَ بدن خوشبوئي

زړهٔ دې له ځنه تېرېدلے نهٔ شم
هر څهٔ ته ستا له پاره غاړه ږدمه
بس کنه لار راباندې مهٔ جوړوه

په مړو حساب دې تماشګیر دَ حُسن
ستا دَ نظر تاوُ يې چې اووهې نو
دَ کیکدانو اونې چیړه اونیسې

ستا نږمېدو راکښې سختې راوسته
چې را روانې دې شوې اوښکې په مخ
کاڼې اوبو شو او اوبو کاڼے شوې

په څهٔ ناترسې اوړېدلے یمه
وائې که بل چاته دې اوکاتهٔ نو
ستا کېږدې کښې به اوبهٔ اوڅکمه

خوښه دې خپله ده خو یاد او لره
چې جوارګرو سره مینه کوے
نو خپل عزت به هم په داؤ لګوې

مینه کوو خو مینه پېژنو نه
ته دَ هوا په اَس سوره الوځې
او ځان له برمه غورځولے دے ما

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

برهٔ دَ ستورو او سپوږمۍ وطن کښې
مینه دَ مار خپله دهٔ شیرینې زما
لړهٔ په خیال ګړ څه سرتوره نهٔ شي

○

اووائې ګرانه! ښښتنه پېغله یم
یو دَ ناموس سودا مې مهٔ کوهٔ نو
هر څهٔ به ستا له سرهٔ زار کړمه زهٔ

○

چې خپل لوظونه ورته یاد کړمه زهٔ
خبرهٔ واړوي شپیلۍ کښې وائي
مور مې ناروغه دهٔ بابا خبروم

اووائې ژوند دې شوګیر و اوخوړو
په نیمه شپه چې اوبهٔ خور لهٔ ځې نو
خدائګو زما له زړهٔ نه اور پورته شي

○

ستړګې به خاورې دَ پېغلو کو ورشني
دَ شپې په هر پار کښې چرګان پاسي او
څانګو نه پرق وهي بانګونه وائي

○

ښکل مې لاسونه کړي ژړا کښې وائي
تهٔ چې زما ګناه په سر اخلې
دغه نیکي به دې مدام یادوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

رب دې په دې خبره ما ښه نیسې
پېغلې د ښار داسې پېکه پېکه دي
لکه چې خوند ترې ښه اوبو اوړې دي

منم خبرې زما عادت نه دے خو
چې پښتنې ښکلې لغړې گرځي
اور دې د صدر په بازار پورې شي

نور به عذاب څه نازلېږي په مونږ
ښکلې تور سرې چې سر تورې نه شي
بیا ئې په ښار کښې څوک عزت نه کوي

شپږ پیالې او ښه څوارې به د میانې
یاران کله لرې چرته اوورېږي
نو هسې کاڼي مو د چم پېغې شي

پښتنې ښځې خپل خاوند ته اووئیل
گرانه! کله ماله دې پتلون راوړو نو
په دوه میله ټوپک به ځان اووژنم

درنه واده ښځې لښه اوویسته
جوړې خاوند دې زوړ زوړ اوخته
تا خو د بوټي نه بلا غوښتله

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

یوه سپېځلې تجربه مې اوشوه
اوس په کم اصلو اعتبار نهٔ کوم
خاوره دَ لوے ډېرانه اخلمه زهٔ

ستا دَ اوږدو زلفو بلا واخلمه
دَ ژوند طوفان کښې په چا ملامه نهٔ تره
مار هم پردې لاس باندې نهٔ وژنې څوک

دَ محبت له عظمتونو نه زار
چې دَ زامنو ئې ودونه جوړ شي
میاندې په سپین سر ګډاګانې کوي

وائې له لور او خور تپوس کوي څوک
کوم چې هر څهٔ کوئ ستاسو خوښه
زهٔ دَ پردي ډېران څځله یمه

ماتېږي کانې تل په کاڼي باندې
زهٔ جاروکې چاته وهلې نهٔ شم
ورکړې مانهٔ دي ډېران له لټې

زور مې په ځائے دے خو غور ځنګ نهٔ کوم
ګنې په ما باندې دَ ښار مېړمنو
نن دَ ګړانو غوټې هم اوخوړې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدایه شته هیڅ پاتـه ملامته نه یم
لوړو او تندو که وژلم نو هم
چېرته مې لاس چاته نیولی نه دی

اوس به د ځان څه صفائي کومه
ځکه بلاخراب سړی شومه زه
شیرینې تا سره مې ښه کړې وو

خدایګو په خوند پسې د ژوند راندۀ شو
اې د ځوانۍ د تقاضو سپېرلیه
زمونږه کلي ته به راشې که نه

شیرینې ډېره نااوزګاره یې خو
ته چې له ځان سره یوازې شې نو
دا ځوانۍ مړګ درته یادېږي که نه

د زورور اوبه په لوړه خېژي
آ چې بدخویه یادېده کلي کښې
د خپو تلې مې هم هغه ښکلوي

رب دې ژوندی لره خو ډوب دې کړمه
زۀ به چکس کښې خاخا راتلمه
راته چې ملامته په اوبو کښې وې ته

Scanned by CamScanner

ورسره سېل له دَ سېندونو نهٔ ځم
هسې تږې هم زړهٔ صبرولے نهٔ شم
او دَ مصې غوښه بلا کړمه وي

سر توره مهٔ شې خودَ ناز مېږمنې
داسې طوفان راپورته شوے دے چې
په سپينه ورځ خلقو نه لار ورکوي

چرته له دغې غمه مړ نهٔ شمه
ځان باندې ژوند خاورې ايرې کړې عبث
په جينکو هړو ځوانې رانهٔ شي

چې خهٔ کړې هغه به رسې مدام
پکښې نېلام چرته ناموس دې نهٔ شي
پړدو پټو کښې کړوندې مهٔ کوه

يو ځاځکے وينه راکښې پاتې نهٔ شوه
توري شپېلۍ چې کله ما اوليدې
زما دَ خپو لاسو نه دم اووتهٔ

اوخاندې غوږ کښې راته اووائي پټ
تا ته به ځان قلقلاځان ښکارې خو
خلق به تا پسې ملنډې کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووانۍ ټولې دَ قسمت لوبې دي
خلق ګټیا دي سنړاګان لوټي او
زمونږه ننګي مېنې پېه نهٔ کوي

وائي تر څو پورې به زغمېږم
زهٔ درته کور کښې لمغرې کومه
څې په کوڅو کښې لوږغې کوې ته

کم عقلي هسې پرېشانه يې ته
دَ محبت غمونه بوجه خو نهٔ وي
سترګې يې هو باندې درنېږي کله

منم چې ګرنې محرومي مو دي خو
ګلې زمونږه هیروشیما نهٔ دے
چې دَ سپېرلو پکښې وږمې شنډې شي

مينه اوباسي له زړګو نه ويرې
اوس که اوښان ساقې شيرينې زما
نو دروازې دې دَ کور ټيټې نهٔ شي

آخر به مړ شم که دا حال وي زما
هيتکې مې يو ساعت له نهٔ اودرېږي
آ ليونۍ مې هميشه يادوي

Scanned by CamScanner

تت چې دې نه شي د ښایست رنګونه
ځان زه د مړکي ښختوته نیسمه خو
لکه د سوي لاس یه تا ساتمه

اوواني تپول د اکسیجن کمې دې
هیڅکو ته هسې خوشحالېږې ځله
څوک لېونې نه دې چې تا یادوي

دومره بېلا خولې راته وازې شي چې
په ډېره تېره کښې هم هېڅ نه اشمه
د کوهي ختله په کوهي اولګي

وار چې خطا نه کړي سینه لویه کړه
څومره ځلې ورته اوغورځېږې
خو پلیتېږې نه رواني اوبه

د ژوند له لمر ازمېښت نه تښته کوي
راته معلومه د رقیب توره ده
ما د جبو له ماره مه ویروه

ستا په قرب کښې څنګه راشمه زه
زما د ژوند غرمو کښې سرسپین شواو
ته لا د توي پشکال ګیدړه ئې

دومره سپوا شوه په وطن کښې لوږه
اوس څوک روټۍ ته انتظار نه کوي
بس په اومو اوړو شخوندونه وهي

څپله ګناه چې يې منلې ده نو
پرېږده نور ورته هيڅ غږ مه کوه
غل څوک د کوره يوړې نه زغلوي

مهربانۍ دې شک کښې اچوي ما
بيا دې څه کنده کنستلې ده جوړه
راته چې خاندې او شپېلۍ غږوې

زما د زړه دړزا بې ځايه نه ده
ستا په وفا باندې شکمن نه يمه
خو مطلبي په خټه اور لګوي

رب دې دروغ کړي خو وېرېږمه زه
زما احساس داسې شکمن غوندې شو
جوړ په دې کلي کښې چينې اوچې شوې

ويل يې رب دې پکښې خېر واچوي
نن راته زړه داسې کچه کچه شو
لکه هاګۍ چې څوک اومه اوکوټي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وائي له هر چا په ماګران دے ولې
زما چې نه مني نو څهٔ اوکړمه
رب دې ئې مړ کړي چې ترې خلاص شمه

چې مې په زړهٔ باندې تيارهٔ راځي نو
سر کړي سر تور لوپټه اوغورځوي
وائي را اورسېږي پيږه بابا

را باندې خوا د خلقو مه بخوره
مونږ چې خپل منځ کښې جنګونه کوؤ
خدائے شته د ډېرو پکښې غوا لنګ شي

کومه ګناه ده چې ئې خلق کوي
دا د وطن په خاورهٔ څهٔ شوي دي
چې د چينار اوني له مونږه اوځي

رب دې کاڼهٔ کړي د شيطان غوږونه
مينهٔ په مړه ګېډه مې تېر ماسخوتن
په ګل وريښو لېچو خوب کړے دے

پرېږده زما په کار کښې کار مهٔ لره
ښځې ما خپل سړي ته پرېږده ګنې
تا به په دريو کاڼو طلاقه کړمه

Scanned by CamScanner

شپږینې ما باندې احسان مه کوه
زما د زړه زخمونه نه رغېږي
څو چې گزک نه شي پړسوب اونکړي

لاس یې تنگ شوی د خاوند دی څکه
وائي که ماله یې نتکی جوړه کړه
خولې ته به چونگ خاورې ورواچومه

لکه غوټۍ څان کښې راټوله اوسې
لا دې د ژوند زهر کوټلي نه دي
څکه دې زمکه باندې خپې نه لگي

خدایه شته چنگونه خوښومه نه خو
ددې خبرې ضمانت څه دی چې
زما دښمن به په ما ډز نه کوي

له دې نه لویه خوشحالي به څه وي
ستا د خاورین وجود بلا واخلمه
اوړي کښې واورې شي لمبې ژمي کښې

میاندې دې لارې د بچو ښاري خو
چې په لندن کښې څوک سبق اووائي
آ په کچه سټېشن اودرېږي کله

زهٔ تقاضې دَ محبت پېژنم
شېرینې خنک کښې مې ویرېږي څله
پاخهٔ رنګونه په اوبو کښې نهٔ ځي

○

اوواڼې دومره نادیدکه نهٔ یم
خو اوږې سترګې زمانه چې وینم
دَ سرو چارهٔ په لرمانه منلو مه

○

جوړې دستور نوے کوي وختونه
ما خو مېږے هم ازار کړے نهٔ دے
دَ کلي خلق مې په څهٔ قتلوي

زهٔ دې له ښکار منې کومه نه خو
هسې له تا نه یو تپوس کومه
ستا په سرخکو باندې زړهٔ نهٔ سوزي؟

○

دوړ په بې ځایه وخت دې اورتلم
داسې لل کل شومه شېرینې زما
لکه چې بانګ نه خوک یا نګي اوشړي

○

تهٔ به له لوږې نه مړ شوے نهٔ وے
ښکاري! ښکاره بې انصافي دې اوکړه
مارغانو جالو کښې بچي راوړي وو

خدائے شته ژړا د زړهٔ د درد نامه ده
چرته مې حق د ځا لوټلے نهٔ وي
زما په سترګو کښې د ځا اوښکې دي

ساه ترې وېستلے شم په دوؤ ګوتو کښې
خو سوچ چې اوکړم وایم سر دې اوخوړي
څوک به پلیت ړندړ ته اوس کاڼي اولي

نور د فرېب دامونه مهٔ غوړوئ
زما نظر دهوکه کېدلے نهٔ شي
زهٔ خهٔ د دوؤ مېښو کټې خو نهٔ یم

زما ددې وهم علاج به څهٔ وي
خو چې ګلونه په خندا اووینم
وایم که ناوې د وطن کونډه شوه

د خدائے قدرت دے څهٔ به وایمه نه
هغوي په ماکوي دبکې د قتل
څوک چې ځان ځان نه شړلے نهٔ شي

د بې حسۍ هم څهٔ حد نشته دے
زهٔ چې سرګند کړمه د زړهٔ زخمونه
ګلونه مړاوي شي په شین بوټي کښې

خدائے شته په زړهٔ کښې مې هیڅ غلا نشته خو
دَ چم فضا دومره خرابه ده چې
ځان راته هسې ګنهګار ښکاره شي

تپوس کوم دې کښې ګناه چا ته ده
ما مشران دَ کلي وژني په دې
چې زهٔ دَ هر چا سره مینه کوم

نور زهٔ انصاف دَ چا نهٔ غواړمه
که وس مې او رسېد شیریني زما
واړه کړې خولې به په سوک سموم

څوک دَ تخلیق له درده څهٔ دې خبر
ګوري چې نیسم حادثو ته دَ ژوند
دَ خوند رنځور ترې فحاشي جوړه کړي

اووایه پاتې په تاوان کښې دې څوک
ستاسو چرګان هم په خوله ښهٔ نهٔ لګي
او موږ له ساګو سره ګوتې اوخوړو

زهر خوارهٔ دې په فضا کښې دَ چم
ما دَ مارغانو ژبې هم زده کړې خو
دَ بدامنۍ علاج مې هیڅ او نهٔ شو

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلا دَ ژوند ضرورتونه دي خو
چرته جذبي پکښي سنګساري نهٔ شي
پرېږده دَ کاڼو تجارت مهٔ کوه

دېرې بې خونده چینګې دي دَ ښار
کله چې وخت دَ امتحان راشي نو
ځان پسې بند کړي دَ باتهٔ روم وروته

اندېښني هم وي دَ الوت لاره کښې
ولې د ژوند دَ حادثو له وېرې
دَ باز وزرې خو څوک نهٔ پرېکوي

منم چې ژوند سره دې مينه ده خو
بيا به دې هر څهٔ نه باور پورته شي
که دې دَ ښار په هسپتال کښې شپه شوه

منمه ستاسو مرتبه لويه ده
خو ګوري پام چې غلطي اونهٔ کړئ
مونږ هم څهٔ هم اوبو زاوړلي نهٔ يو

رڼا خو نهٔ وژني فکر ونه دَ چا
خدايګو په ذهن مې تيارهٔ راولي
دا بېخ وتلي دَ .عجلې بلونه

Scanned by CamScanner

یو سپوږمي په ډک بازار کښې وېل
څوک چې وسله باندې مضبوط نه وي نو
هاغه بې خوندره وسیلې لټوي

زړهٔ مې یو درز اوکړې پرېشانه شمه
خاورې به یاد کړې د ګلونو په سر
دا هواګانې چې وړې مې خورَوي

منم فضا ئې معطّره کړه خو
خدائے شته دا حق ورله ورکړے دے چا
هوا په څهٔ وېښې وړې مې د ګلو

محبتونه فاصلې نهٔ منې
دا سرحدونه دَ نظر دهوکه ده
اوبهٔ په ډانګ څابېلې کړې نهٔ دي

شبېنه وائي که سیلۍ راغله نو
خدائے شته چې پړ مخې را اوغورځېږي
زمونږ دَ کور تمبه وهنو اوخوړه

په یو نظر چې به ئې زړهٔ دمه شوم
اوس راله ټوله شپه زورونه کوي
نو ستومانې مې دَ وجود اونهٔ ځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرېږده دا ستا د وس خبره نه ده
هغوي د سر په سپوري اور لګوي
څوک چې خشاک له د کور اوني وهي

○

د بد نصيبو په دې وران کلي کښې
مارغان چې جالې جوړوي شېرينې
د طوفانونو علامې ښکاره شي

○

هيڅ پلنبې نه وو د ژوندون خوندونه
چې د اسمان څوکې ته اورسېدم
راله ارمان راغي د خپلې زمکې

بې له څه وجې راله راشي ژړا
جوړې زما د لاشعور په شپه کښې
سرتورې پېغلې ماتمونه کوي

○

دېرې شلېدلې. د رقيب سترګې دي
چې آئينه ورته په لاس کړمه نو
د سپي څرمن په ځان راواچوي زر

○

وينه مو جام نه شي واورېنه شپه ده
منم شېرينې ډېره ګرانه ده خو
کټوه پخه کړه د زيتون تېلو کښې

Scanned by CamScanner

بې وسه شوے یم بې ننګه نهٔ یم
په بد حالۍ باندې مې مهٔ تېروځه
غوښه که اوسوزې پېتۍ نه بښهٔ وي

○

داسې ناراسته کړو دَ ژوند عیشونو
اوس چې بجلۍ لاړه شي سخت اورې کښې
ځان ته بېوزې هم وهلے نهٔ شو

○

دَ چا ناموس پکښې جوړ لوټ کړلو چا
چې قافلې پکښې دَ رنګ مېشتهٔ وے
هلته دَ کاڼو بارانونه کېږي

زهٔ تقاضې دَ مینې بښهٔ پېژنم
ولې زما هم څه غوښتنې شته دے
څه څهٔ دَ لوبو ګوډاګے خو نهٔ یم

○

منم چې هیڅ ترېنه سازېږي نه خو
دَ چا دَ بس سپورې هم نهٔ ورکوې
له تعبیرونو نه خوبونه بښهٔ وي

○

دا تقدّس مې له ګناه ویرَوي
راته چې ښخته شي ګلرنګې، له تا
دَ ګوتم بده مجسمه جوړه شي

پکښې هیڅ لارې د منزل نښته دے
ترې ګېر چاپېر دي د صحرا رېګونه
انسان په ورانې جزیرې کښې اوسي

چې ئې زما ګرمه ګرمي اولیده
نو وار خطا ښېغلې له خپلې ویرې
د ازغکي اوبهٔ په ما اوڅکلې

غلے که ناست یم خو خو تېکسېږمه زهٔ
ما خاموشۍ کانړے کولے نهٔ شي
غرونه لاوا شیندي چې غرېږ اونکړي

زهٔ قدغنونه په چا نهٔ پرېږدمه خو
ښهٔ ته ئې په ښهٔ بد ته به بد وایمه
چېره حیات کښې خلق فرق کوي

پرېږده د نبځې بد دې مه وایه اوس
که دې د لاس لاندې ساتلې شوه نو
داسې به سر باندې به تهٔ ختله

ورته چې وایم ښائسته جینۍ ده
شېرینه وائي دې کښې شک نښته دے
خو لږه پوزه ئې کږه غونډې ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپې چې اوس شاربې دَ سپوږمۍ پلوشې
ما په ساحل دَ خپل احساس لاهو کړې
ستا دَ ښایُست دَ موسیقۍ موجونه

ټکور ټکور به مې نخمونه نهٔ وي
چې مې په ټول وجود دَ ناز مرهمنه
لکه دَ ژمي دَ غرمې خوره شي

اومنه به هسې دَ شپې مهٔ وایه
نمر لا ورمبې څرکې وهلې نهٔ وي
چې لار کښې لوټ شي دَ وږمو قافلې

وږمه وږمه شي په هَوا کښې ورکه
او پانړې پانړې شي په لار کښې خوره
غوټۍ چې ګُل شوه پکښې پاتې څهٔ شي

رب به مې روغ کړي که ناروغه یمه
دَ ډاکټرانو دوائې نهٔ خورمه
اوس به په ځان څهٔ تجربې کومه

اوس دې ستم ته دَ ژوند څهٔ اووایم
چې زهٔ دَ خپلې تندې حال وایمه
نو په سیندونو کښې اوبهٔ اوچې شي

Scanned by CamScanner

په زړۀ چاؤدون پورې مې خاندې څله
چې لوږه تنده شوه سپوا کلې کښې
د ښار په ښکنک باندې ډاکه پرېوته

○

زۀ به دې زهرو باندې نۀ وژلم
مخ به له ما نه اړولے وُ تا
نو ما به ساه هم اخستلې نۀ وه

○

وائي شګونه په تا نۀ کوم خو
داسې بې وخته چې له کوره اوځې
زۀ دې د زړۀ له زوره خلاصه کړمه

شپېلينه وائي له نظره به شې
هله قدم ږده له دُرشله بهر
چې بسپيلنې درته لوګې کړمه زۀ

○

ما به له دې بلا نه څوک خلاصوي
ته چې په نيمه شپه کمسې پرانيزې
پېرېيان راپاسي په ما کټ واړوي

○

چې هلو ځلو ئې هېڅ خوند اونکړو
کونړې وښل هرڅۀ په شرق اولګه
خو رب دې اوس زما خاوند اوبخښي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

شپېږینې ستا کیلې په سر سترګو خو
که دې زما دا بدله ورځ اولیدله
درنه به اوتښتې د شپې خوبونه

خاطفا زړه به خرابېږي زما
لا خو مې سترګې هم ورغلې نه وې
تا د کچه خو به راپاسولم

بس چې نه کړې له درشل نه قدم
چې یې دولۍ د پلار له کوره اوځي
پوه شه د ښځې جنازه پورته شوه

د ژوند رفتار لا اودروله شي څوک
داسې په ورانډې زمانه لاړه شي
چې آئینه دانه وانه لاړه شي

له خپل عادته اوړېدے نه شي خو
اووایې دا ځل راته غبن مه کوه
بیا به قسم دے داسې کار نه کوم

پخنه توبه که یې ویستلې ده هم
په پټو سترګو یې باور مه کوه
پرے که اوسوزې خو ول وي پکښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

چا درته اوښودلې دا خبرې
چې د پښتنې تختې ته ما خېژوې
اووایه ستا خوله کښې د چا ژبه ده

خدائې شته چې کانه جوړ په کور شو زما
مېړمنه داسې لله کله شوه چې
ګلیا ده توت ته بېکیانه وائې

ستا سر تېږه خو یادېږي کلي کښې
تن دې د چا ستر کې لیدلي دي چې
د پېوکښې نه دې هوا وتې ده

اوس راته خاندې چې مې سر غوڅوې
یاد کړه چې ځان به مې له تړوقې وژنهٔ
نو تا به کرېکه کړې چې غرقه شومه

مردار خوارهٔ وي د ذلت سره ځ
رب نه د باز غوندې فطرت اوغواړه
پړ پړ ده د بل په نمړي شخوند مهٔ وهه

توره راواخله سر پرې غوڅ کړه زما
که د جابر سلطان په وړاندې چرې
حقه خبره ما کوله نهٔ شوه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدایه شته چې ساه راله تیاره ډوبوي
شمع له دې غمه وژلې ده ما
د پښتنګانو خون راپورې نه شي

د خپل ماشوم خیال به ئې نه ساتلو
چې رب ترې واخست نو اوس لغړه بنځه
ځان سره غېږ کښې ګوډاګې ګرځوي

بې شکله ځان بنائي شریفه وینه
دا درته نه وایم چې بد دې اووے
خو د یو لاس ګوتې هم فرق لري

وار مې خطا وي چې قیامت رانه شي
خو چې چاپېره اذانونه واورم
زړه مې قرار شي په سجده پرېوځم

زه مجاهد یم د اسلام اومنئ
ډېر ګنهګار یم خو که وخت راغې نو
زما د تورې زور به هم اووینئ

سائنس دے ګنهو تضادونو کښې ورک
که مرحله د اختلاف راځي نو
په پټو سترګو به قرآن پسې ځم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کافي ده دومره اطمینان ما لره
چې مظلومانو سره مرسته کوم
او د ظالم مرۍ ته لاس اچوم

ما کښې هم کښې خرابۍ دي منم
هېڅ د خپل ځان زه صفائي نه کوم
خو رب دې ښکو ته او س پام کړي زما

توبې او باسمه توبې ماتوم
بلا کمزورے یم بې وسه یمه
رب ته زارۍ کوم چې ما اوبخښي

یم بت شکن بت پرستي نه کوم
له انسانانو په څه طمعې او کړم
زه لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰه وایمه

نن راته جېل کښې یو قېدي او وېل
هره خبره باندې سوچ وي پکار
تو کلې لاړې خولې ته نه راځي بیا

تا چې رالېکه کړې راواپس د مینې
د هغې پلار په رنګې حال شو زما
چې ناوې لور ورته په کور ناسته وي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

لږ خو دَ عقل نه هم کار اخله
اوس چې په ګوره باندې مرې دښمنان
څله يې زهرو باندې اووژنه

زهٔ دَ انسان بې حرمتي نهٔ کوم
خو چې وېنا دَ پېغمبرؐ رد کوي
نو کوشش ورته سپي ترېنه ښهٔ ګڼمه

دَ سياسي رهنما ژوند خاورې شه
دَ امريکې خوند يې په خوله کښې وي لا
يو زورآور يې بې ښېټې کسه کړې

اش پرېوځي په ماحول دَ ګناه
دَ ښار له خلقو جوړ غېرت اووتو
دوه ازمرې يوه پنجرې کښې اوسي

موشګافۍ دې يې په شرق اولګي
چې شريعت سره په لاره نهٔ ځي
بېځي زهٔ داسې تصوّف نهٔ منم

څنګه وي نوره دَ ايمان کمزوري
دانه چې اوس دَ جمعې مونځ شي قضا
زړهٔ کښې زره هم ملامته نهٔ شم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښځې صفا خبره اوکړه خو
ګنې مطلبونه ترې یاران اخلي
چاته له ویرې اوس سلام نهٔ کوم

ګنې ښاسُتونه مې په سترګو کېنې وي
خو بې وسه یٔ رانځوړ داسې کړي
لکه دَ ناوې ځه په اور اوسوزي

بې حیاء ضد دې داسې ریز مریز کړم
لکه بد بخته پښتنه پېغله چې
له ډېره سوخته خپل بنګړي ماتوي

هېڅ ترېنه طمع دَ انصاف مهٔ کوه
چې عقیده یٔ جوړه شوې وي دا
جنګ کښې روا شي ناروا کارونه

زهٔ پښېل کور باندې تېر اوځمه اوس
هم یوه لار ده هره ورځ پرې ځمه
خو روزانه راته ښهرې بدلوي

وصل یٔ داسې ښهٔ خبره نهٔ وه
خو هېڅ بې هغه چې رابرګ شوې په ما
تا جوړ مځې پسې شو ملې ځکلې دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهٔ وایه، نهٔ پټېږې نمر په ګوته
راسره داسې ګوته تا اوکړه چې
په غرېدلو سترګو هېڅ نهٔ وینم

دَ تکلّف محتاجه نهٔ دهٔ، مینه
وس چې دې نهٔ رسې زما لېونی
تاودهٔ ستونه راته خله کوې

که مې په کور کښې هېڅ درک نهٔ لګي
خو چې مېلمه راکړه راشې نو بیا
ورله ځېل ځان حلالوے شمه

بلا خوندونه به پکښې وي منم
خو دا دَ مینې سپکاوے ګڼمه
تنده دَ ګل په پرخه نهٔ ماتوم

اوښې په دغه غم کښې ځان اوخوړهٔ
زما پخې مېوې به دې موسم کښې
دَ چا سپېرو خولې ته ځان غورځوي

خپله لمنه په ځان مهٔ اړوه
دا تهٔ چې یل پربنړوې اومنه
ستا به له سره هم پټکے پرېوځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووایه ښاده ورځ به څهٔ اووینې
چې دوه پېښې دا پښتانهٔ اوګړې
تهوله شپه دې ګډوې حجره کښې

○

زار دَ ښاریانو له نرمۍ نه شمه
ښځې ئې دومره په سر اوختلې
اوس ترې پېښتۍ له لوښو هم نهٔ موې

○

لکه شیشه مې زړهٔ ذره ذره شي
دَ شپې چې پاسې دَ ږنا قاتلان
په کانړو اولي دَ کوڅو بلبونه

دا بې نیازي دَ محبت اووینه
وائي دَ لوږې نه دې مړه شمه خو
راته به ښار ته مزدورۍ له نهٔ ځې

○

دَ نرخه مهٔ اوځه دَ ګلې اوځه
ستا مجبورۍ بې ځایه نهٔ دې منم
خو څوک په چم مالت کښې غلانهٔ کوي

○

پېۍ چې دَ تې ماشوم له نهٔ ورکوې
تهٔ ځان ته مور په څهٔ خبره وائې
سپۍ هم بچو ته خپل شودهٔ ورکوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ سائنس دا معجزه هم اوويني
مياندو ته داسې ستنې اولګوي
چې په بچو ورله زيږے راولي

چې ئې په تې . وي اشتهار اوکتهٔ
وسُل ئې دا په نيغو ډير ظلم دے
دوؤ نه سېوا بچي راوړے نهٔ شم

دَ خدائے کارونو کښې څوک څهٔ اووائي
زما نظر چې په لټون وُ دَ چيا
اوس مې په سترګو باندې نښهٔ نهٔ لګي

هسې بې ځايه خوشحالېږې په څهٔ
ما چې ترياق دَ محبت څکلے دے
دَ مار په زهرو باندې نهٔ مرمه زهٔ

کور رانه ورک دے او دَ ژمي شپه ده
ستا دَ نظر تاوونه هم سارهٔ دي
دا بې حسي مې چرته کانړے نهٔ کړي

سترګې په دې کښې څهٔ مړې شي دَ چا
چې سېر اوړهٔ ځان له پيدا کړمه زهٔ
نو دَ کارغانو سېل راټول شي په ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ چاپه نهٔ غوښتلو هېڅ اونهٔ شو
دَ دوؤ په تېرکښې يې لښ اوزېږول
خاندانې منصوبې غرقه کړله

دَ احمقانو څخهٔ لکۍ خو نهٔ وي
وائي خوشحاله کورنۍ هغه ده
چې ماشومان پکښې غوبل نهٔ کوي

چرته دَ يو لاسه ختلې دے پړق
تاچې په خپو نکريزې پورې کړلې
زهٔ به دې هم تپوس له در نهٔ شمه

سر ترې قلم کړه ورته ګورې څـله
له دې نه لويه بې ننګي نشته دے
پلار چې راپاسي خپله لور خرڅوي

دَ پښتنو شمله به نهٔ ټيټوي
خبره ستا زما تر مېنځه ده او
تهٔ دَ بېګم نه مشوره اخلې

رښتيا وېنا به په هرحال کښې کوم
سترګه زما دَ هېڅ نه هم نهٔ رپې
په ما توتان څـله څنړې شېريني

Scanned by CamScanner

وې مبارک ورته د زړه وداده شه
خو ستا د سپین سر نه قربان شم ابۍ
ماشې له میاشتو نه چې شوکوي

هر څه چې وو څو تا پیاه جوړي نه کړو
راته په شا چا ټپوسه کې جوړ
داسې چې خولې پورې دي چې اوترو

درسره دا خبره نه منمه
که زړه دې تور دے له دنیا ناهه
نو بیا د کور سفیدي څله کوې

څوک د فطرت لارې نیولے نهٔ شي
زخم چې سړوا شي تا ته ښهٔ پته ده
ګل انې شهلا، آتش نشان شي غرونه

نن چې مې شونډې ورته اوچیچلې
وښلې خپل علاج په وخت وې پکار
ستا په مازغو کښې جوړ چینجي شوی دے

څوک ترېنه سمه ورځ بیدلے نهٔ شي
راغبهٔ یې اوښکو په رخسار خوارهٔ کړهٔ
ښکارې چې بیا چانه اوبهٔ خړوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ وږش دا لوړے احسان به څوک هېر وي
لا جينکۍ دَ لښتو کالو نهٔ وې
دَ پېغلتوب غوړځنګ ئې ملا ماته کړې

چا له هم نهٔ ورکوې ځائے په زړهٔ کښې
په صفايۍ باندې ئې مه تېروځه
هر و خپل ځځ دَ ايښې نښته دے

سر که مې غواړې نو په خود کښې ائسه
که سيالي دې په ځان راوستلې
سر به هر څهٔ ته ور په خولې کړم زهٔ

زهٔ حادثو را ژوندے کړے يمه
رانه چې لاس دَ مينې رانېکلو تا
دَ سينې چپو راله پناه راکړله

ته خپله لور خور قرمېزنه ګڼه
خو ما څهٔ داسې اورېدلي دي چې
خپله برجو له پردي باتهٔ ښۀ وي

دَ ژوند په هر پړاؤ تنور لمبه دے
دَ بارانونو انتظار مهٔ کوه
چرته وريځې غرغنلړه اونکړي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

راته ئې مه وښئه ځړې پرېږدوه
يتيم که وږی هم خدای خوشحاله کړلو
خو د زړا عادت تړې اونه وتو

چاته د سپي سرې نظر نه کوې
هسې بې ځایه پرې ځان مه سپکوه
کاڼې هغه دروند وې چې پروت وې په ځای

د حقیقت زهر کوټلې دې ما
زه خو د خوب دنیا کښې نه اوسمه
پېغله په څه غېږه کښې زوې راکوې

وينې ئې اوڅکلې زما د وجود
ما ډاکټرانو باندې مه ګرځوی
رب دې د خولې لاړې داروکړې زما

زه بدګمانه ستا په مينه نه يم
خو څنګه زده کړم د راګونو ژبه
مزدور غريب د لوږې غوږ نه وينې

شېرينې دا يو اعتراف به کوې
درد د خندا پرده کښې مه پټوه
خلق د مات ډوبنې اواز پېژني

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ شاعر چاپ کتابونه

(۱) دَ رڼا سپوږي، پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۱ء)

(۲) ہم آئینوں کے قیدی، اردو شاعري (چاپ ۱۹۹۳ء)

(۳) ستړګو کښې خوب دَ ډکو دریاګانو تنده شو

پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۶ء)

روبے ایوارډ یافته چاچا کریم بخش ایوارډ ۱۹۹۶ء

(۴) راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي

دَ پښتو هایکو مجموعه، (چاپ ۱۹۹۸ء)

(۵) گرفت، اردو شاعري (چاپ ۱۹۹۹ء)

(۶) کانړي دَ ګل په لاس کښې خوند نهٔ کوي

دَ پښتو هایکو مجموعه، (چاپ ۲۰۰۰ء)

ناچاپ کتابونه

(۱) وایه زما دَ خوب تعبیر به څهٔ وي

پښتو شعري مجموعه

(۲) رضا ہمدانی شخصیت اور شاعري، ایم۔فل مقاله

(۳) بیباکئ اظهار، دَ اردو تقریرونو مجموعه

Scanned by CamScanner

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library